

TAMPERE MESSUKYLÄ VILUSENHARJU

Ruumis- ja polttokalmiston kaivaus

Esko Sarasmo 1961

Kertomus ruumis- ja polttokalmiston kaivauksesta Tampereen Messukylän Vilusenharjulla kaupungin hiekanottoalueella entisellä Haiharan kartanon maalla, jonka Hämeen Museon hoitaja maisteri Esko Sarasmo Tampereen kaupungin varoilla suoritti 7-9. 8. ja 23-8. - 9.9. 1961 välisenä aikana. Töitä tehtiin 19 päivänä.

Kertomukseen liittyy 17 karttaa. (Yleiskartta 1:40 liitetään seuraavaan kertomukseen) 80 valokuvaa, piirros sekä löydökset Hämeen Museon n:o 2463:1-186.

Sijainti: Kaivauspaikka on Messukylän kirkosta 1.8 km kaakkoon, 450 m Kaukajärven L-päästä lounaaseen, 600 m Vilusen talosta ja 850 m Haiharan kartanosta.

Vilusenharju on samaa harjumuodostumaa kuin Pyynikinharju ja Kalevankangas - hautausmaa. ^{merenpintaa ylempänä eli 32 - 33 m} Kaivauskondalita se on 122 - 123 m/ym-
päristöään korkeammalla (vlk. 1-8). Leveyttä on 400-500 m. Pohjoispuolella 120-400 m etäisyydellä virtaa puro Kaukajärvestä Pyhäjärveen. Entisinä aikoina sitä pitkin on kulkenut vesitie Kangasalan K₁rkkojärvestä, toteaa Voionmaa Tampereen historiassaan.

Vilusenharju on tarkoitus käyttää kokonaan soranottoon ja hävittää tasamaata myöten. Jo 30-40 vuotta siitä on voimallisesti soraa ajettu. P-reunalla on nyt suuri TVH:n sorakuoppa (vlk. 12-13) ja muualtakin on harjun keskiosa kaivettu "kuunmaisemaksi" (vlk 14-16). Eräästä kohdasta harju jo on katkaistu. Kaivuuta suoritetaan samanaikaisesti useasta kohdasta.

Ensilöytö. Kaupungin kuopassa itäisimpänä työskennelleen kaivinkoneen aikaansaannoksia kävi yo. Heikki Arjanne, joka asui huvilassa harjun länsipäässä, iltakävelyllä 24. 7. katsomassa.

Silloin hän huomasi hiekkaseinämästä $\frac{1}{2}$ m syvyydessä silloisesta maanpinnasta vaakasuorassa puoleksi esiin pistävän L- I- suuntaisen miekan kahvapään. 26. 7. kävin paikan tarkastamassa ja rauhoittamassa. Siinä oli nähtävissä miekan löytökohdalla $\frac{1}{2}$ m syvyinen ja levyinen täyttynyt kuoppa ja siitä metri etelään oli toinen epämääräisempi pitkä kuopanne.

Tarkastus-
kaivaus.

suoritettiin 7-9.8. Sillä pyrittiin lähinnä toteamaan oliko harjulla esineellisiä ruumishautoja lisää. Miekan löytökuoppa oli jo silloin uteliaiden polkemana vyörynyt alas (vlk. 18). Pintaviiltelyllä saatiin selville 6 kulttuurimaaläiskää, joista ainakin kahdesta miinaharavalla löydettiin esineet.

Miinaharava oli kaupungin sähkötyöverstaan valmistama vesipostien rantakanavien etsimistä varten. Sen avulla löytyi kirves tai vastaava esine n. 20 sm syvyydestä, tulusrauta tai kupurasolki puolta matalammasta. Tavallisen näköiset luonnonkivet antoivat neljässä tapauksessa "väärän hälyytyksen".

Haravasta oli apua paitsi mainitussa tarkastuksessa, poimittaessa talteen laajalla alueella matalassa olleita esineitä, jotka olivat vaarassa joutua uteliaiden esiinpotkimiksi. Tarkastuksen perusteella anottiin ja saatiin kaupungilta 155000:- työvoiman palkkaukseen ja sivullisten löytämien esineiden lunastuksiin.

Maasto. Kaivausten alkaessa oli harjun laki tasaista, puhdasta hiekkakenttää. Luoteiskulmalla oli kuitenkin n. 3 m korkea kumpare savipitoista eli hiesumaata ja eteläpuolella matalahko harjan-

ne. Siltä alueelta oli pintamaita kuorittu vähemmän; hiekkakin oli ruskeaa, humuksen värjäämää. (vlk. 25-26). Raiviota oli käytetty Lokomon tiekoneiden koekenttänä pari valtaoja-aurankin viillosta oli näkyvissä.

Pintamaa kuorittiin pois hiekanoton tieltä kesällä 1960 ja 1961 työntötraktoria käyttäen. Mullat kuorittiin kahdessa vaiheessa, ensin pintaosa, sitten syvemmältä toinen kerros. Maat työnnettiin harjun rinteitä alas kaakkoon ja pohjoiseen. Poistetun maakerroksen mainittiin olleen 20-40 sm, paikoin 60:kin paksun. Nyt oli pintamaana paikoin liikuteltu sora, toisin paikoin ^{tijvis} jänkö. (vlk. 20-23).

Ennen raivausta harju oli risukkoa, männyn närettä ja heinikkoa, kuten vieläkin oli möyrimättömässä itäpäässä (vlk. 24). Järeä metsä harjulta oli hakattu n. 30 v. sitten. Keskellä harjua on kulkenut vanha kärrytie.

Hävinneet ruumishaudat.

Jo ennen tarkastuskaivausta oli kuten mainittu, miekan löytökohdan kuopanne ruudussa G:13 sorrettu alas. Viikate (:3) edellisestä 4 m pohjoiseen (G:14) oli vierinyt humusmultakuopasta. Sorakuopan pohjalta eteläsyryltä oli löydetty ruostemöykyn sisässä ollut kirves (:4). Jostain samoilta tienoin oli ehkä peräisin kallo, jonka miehet sorakuopan pohjalla havaitsivat, mutta se oli sen veran rikki, etteivät he siitä ihmiskallona ilmoitusta tehneet. 9 m. päässä sorakuopan eteläreunasta löytyi puskutraktorin terän jäljestä pala ihmisen leukaluuta hampaineen. - Näistä voi päätellä soranotossa-kin tuhoutuneen useita, ehkä puolenkymmentä hautaa.

Paljoko hautoja on pintamaan höyläyksessä hävinnyt, ei ole edes suunnilleen arvioitavissa. - Kaivauksissa löytyi esineitä kolmesta tai neljästä kokonaan tuhoutuneesta haudasta.

Tuhoutunut polttokalmisto.

Maan pintaa tarkastettaessa löydettiin poltetun luun siruja n. 110 x 80 metrin alueelta. Syvähöyläykseltä säästyneellä harjanteella niitä oli joka kolmen askelen päässä. Siinä oli myös palo- ja nokimaan rippeitä. Muualla luunsiruja oli harvemmassa, TVH:n kuoppaa reunustavassa koskemattoman maan suikaleessa niitä oli paikoin runsaanlaisestikin n. 70 m. matkalla. Maakaistaleen sora-kuopan puoleisessa leikkauksessa niitä myös oli. - Kaivauksessa tältä alueelta tuli polttokalmiston esineitä.

Kulttuurimaakuoppia.

Tarkastuskaivauksen alkaessa oli sirpin löytökohdaksi osoitetulla paikalla (G:14) maan pinnalla metriä leveä muodoltaan säännötön pitkänomainen kivikko (vlk. 27). Kivet olivat 10-20 sm läpimittaisia. Niiden lomissa oli kulttuurimaata, mutta alla puhdas sora. Kiveyksen vieritse kulki täytetty n. 20 sm syvä oja.

Samantapainen selvittämätön kulttuurimaakuopanne oli I:27:ssä. Ruskehtavaa, nokipitoisia täpliä sisältänyttä kulttuurimaata oli 1.5-50 sm paksulta. Samoilla seuduilla oli toinen täytetyn ojan pätkä, 4 m edellä mainittua idempänä ja samaan suuntaisena.

Kuoppa 1.

Kartta 2. Läntisimpänä kaivauskohteena oli metrin päässä hiekkakuopan eteläreunasta B-C:6:ssa kulttuurimaatäplä, joka muodoltaan paljastuessaan irtohiekan alta muistutti itä - länsi - suuntaista kaksoishautaa (vlk. 29). Hautaa siitä ei kuitenkaan kehittynyt.

Eteläpuolella oli syvempi nokipitoista maata ja hiiltä sisältänyt läikkä, joka kuitenkin suippeni pieneksi kuilumaiseksi kuopaksi.

Kuoppa 2 oli D:6-7:ssä (vlk. 30). Siitä oli pinnasta ensin löytenyt kirves (:5). Kaivettaessa ilmaantui luode - kaakko - suuntainen 2 m:in mittainen kapeahko kulttuurimaa-alue. Luoteispäässä oli kuitenkin turpeen palasia ja keskivaiheilla turveliuskoja kahdessa kerroksessa, hiekkaa välissä. Ne tietenkin olivat puskutraktorin terän siirtelemiä.

Löydökset: kirves (:5), pr. hevosenkenkäsolkki :7 ja naula (:176) olivat jostakin tuhoutuneesta ruumishaudasta kulkeutuneita. Hauta on ehkä ollut sorakuopan paikalla.

Kuoppa 3 oli E:5-6:ssa, pohjois-eteläsuuntainen, haudan muotoinen ja kokoinen. Kulttuurimaata siinä oli 10-15 sm paksulti. Häivääkään luurangosta tai muuta haudan merkkiä ei tavattu.

Ruumishautaa oli G:9:ssä $\frac{1}{2}$ metrin mittainen ja 7 sm paksuinen maakappale. Se oli vaak.korkeudella 1.76, puoliksi liikutellun pintahiekan peitossa.

Löytöinä oli pr. hevosenkenkäsolkki (:10), jossa oli kiinni naulanpala, pr. spiraalia (11) tekstiilijätteen ja puukkonysä (12). Sen ruodossa oli jälkiä lahonneesta puisesta päästä. Puukon alla 2 sm syvemällä oli pala lahoa puuta. Hiilensiruja oli kulttuurimaan joukossa myöskin.

Löydökset olivat tuhoutuneesta ruumishaudasta. Sen multia on nähtävästi terän alta solahtanut maassa olleeseen kuopanteeseen. Hauta on ehkä ollut sorakuopan paikalla luoteessa, sillä juuri siltä suunnalta on tämän kohdan yli pintamaita työnnetty rinteeseen.

Hauta VIII sijaitsi ruuduissa H:12-13 n. 40 sm:in päässä sorakuopan K. 3. reunasta. Se paljastui vasta 25 sm paksun liikutellun sorakerroksen alta.

Haudan multa oli ruskehtavaa, kuopan koko 2.3 x 0.7 m (vlk. 31). Sen molemmissa päissä näkyi kellertävää maatonutta puuta (va.1 = 2.29). Pääpuolessa sitä oli sisäpuolelta loiva, ulkopuolelta jyrkkä koholla oleva kaari (vlk. 32, 36). Arkku on nähtävästi ollut yhdestä puusta koverrettu.

Haudan suunta oli etelästä pohjoiseen. Pääpuolessa oli 40 sm mittainen läiskä tummempaa multaa (vlk. 33-34).

Esineet paljastuivat kaikki I kaivauskerroksesta, vaak. korkeudet 2.34 - 2.38 (vlk. 37). Ne olivat korvakeputki (:13), jonka sisässä oli pellavanarua - se oli luultavasti ollut pääläen kohdalla - ; hop. hevosenkenkäsolkki (14), jonka neula meni läpi verkaisen mekon kaula-aukon kulmauksista, oli edellisestä 35 sm:in päässä; tulusrauta (:15) (vlk. 35) oli soljesta 20 sm etäisyydessä vähän vasemmalle, siis rinnan sivussa; kirves (:16) oli jalkopäässä, arviolta polvien yläpuolella, varsi oikean jalkaterän vaiheilla.

Kulttuurimaan pohja oli lukemilla 2.48-2.49, joten koko kaivauskerros oli n. 20 sm paksu. Pari pienehköä kiveä oli hauta-kuopan pohjamaassa.

Hauta(?) VIIa Ruudusta I:12 paljastui polvekas pohjoisesta itään kään-
K. 4.
tyvä kulttuurimaatäplä 1.7 x 1.45 m. Sen länsipuolella maa oli humuk-
sen näköistä ja siitä löytyi tuore lastu. Itäreunassa kulttuuri-
ta jatkui 15 sm syvemmälle. Kuopanne ei tässä hahmossa näyttänyt
haudalta.

Kuopan itäpolvekkeessa oli nelikulmainen 30 x 40 sm laa-
juinen nokimaatäplä (va. 1. = 1.91-2.07). Siinä oli mustanaan hiil-
tä ja esineitä tuli palopatinnan peittämä keihäänkärjen kärkipala (:18) sekä ruosteinen rautanaula (:19) (vlk. 38).

Näköjään tässä on ollut lapiolla pistelty kuoppa, johon traktorin puskuterän työntämää polttokalmistomaata on solahtanut.

Hauta VII Ruuduista I:12-13 paljastui osittain edellisen alta 15-K. 5. 20 sm syvemmältä etelästä pohjoiseen suunnalta miehen hauta. Kulttuurimaata siinä oli 40 sm kerros, pohja siis silloisesta maanpinnasta 60 sm syvällä.

Hautakuoppa oli 2.1 x 0.65 sm. Ensimmäisenä hautauksesta tuli esille pään kohdalta (va. l. = 2.09) kumpare nokipitoista maata, josta jo senttiä syvemmältä tuli kallon hahmoa. Häivä maatunutta puutakin, arkun jätettä oli kallon takana. Jälkiä muistakin luista oli tummempana multana havaittavissa; käsivarsista asentokin näkyi, alaraajoista oli epämääräisiä jälkiä vaak. korkeudessa 2.19 - 2.28. Joku poltetun luun siru ja hiilenmuru oli lisänä hautamullissa.

Esineistä oli ikäänkuin kahdesta haudasta: 2 tulusrautaa (20.22) sekä iso ja pieni puukko (24, 23) (vlk. 40-41). Isomman puukon luona oli hihnanjakaja (25, 26), kaksi pronssista eläinpäistä helaa, jotka ilmeisesti olivat olleet rautarenkaaseen puristettuina. Lisäksi tuli kaksiaukkoinen pr. hihnanjakajan rengas (27). Kannikkeen rakenne ei selvinnyt. Esineet olivat kaikki samalla vaak. korkeudella, joten ne kaikesta huolimatta kuulunevat samaan hautaukseenkin. Jalkopää haudassa oli 10 sm pääpuolta alempana.

Vähäisiä tekstiilijätteitä haudasta myös saatiin. Ohutta palttinaa oli painanteina parissa ruosteisessa raudan pinnassa ja pr. hihnanjakajan helojen luona oli karkeaa rohdinkangasta, kaksiniitistä, joko mekkoa tai hautapeittoa.

Hauta VI Ruuduissa I - J:11-12 edellisestä metrin verran kaak-
K. 6.

koon oli pitkänomainen kulttuurimaaläiskä, joka osoittautui louh-
naasta koilliseen suunnatuksi miehen haudaksi, sen keskiosaksi.
Jo hautaa haettaessa ja lapiolla pintamaita viillettäessä tuli
esille tulusrauta 29 ja kaivauksessa samalta syvyydeltä haudan
toiselta sivulta 35 sm päästä puukko (30). Kulttuurimaata oli 10
sm paksulti.

Hautakuopan koillispäässä oli luun hahmoja, ja putki-
luiden palojakin luultavasti polven seuduilta.

Toisessa päässä oli P-E-suuntainen 1.8 x 0.6 m oleva
kulttuurimaaläiskä. Siinä on ehkä ollut esineetön hauta VIa, jota
kaivettaessa haudan VI pääpuoli on tuhoutunut.

Hauta IV Ruuduista J-K:12-13 ilmaantui kulttuurimaaläiskä, jonka
K. 7.

eteläpäässä II kaivauserroksessa (va. l. =2.09) oli lahoa luun
reunaa. Siitä muotoutui pääkallon hahmo; näytti kuin pää olisi
ollut kumarassa ja sivulle kääntynyt. Yksi ihmisen hammas tuli
leuan paikalta.

Toisessa päässä kuoppaa oli jäänteitä jalkojen luis-
ta, harmaita juovia. Oikean reisiluun polvipää oli talteen otet-
tavassa kunnossa. Puolisäärestä alaspäin oli hauta tuhoutunut.
Kulttuurimaata osoittautui olevan 20 sm:in kerros.

Haudan suunta oli etelästä pohjoiseen. Luurangon pi-
tuus polveen asti oli 112 sm, joten vainajan koko mitta lienee
ollut n. 160 sm. Reisiluun asennon perusteella voi, tosin epävar-
masti, olettaa, että vainaja on ollut nainen.

Hauta V Edellisestä $\frac{1}{2}$ metrin päässä lännenpänä oli samansuun-
K. 7.

tainen, siis E - P -suunnassa oleva hieman pohjoisemmaksi sijoitet-
tu miehen hauta. Sen pään seudun oli myöhemmin kaivettu kuoppa

tuhonnut. Kulttuurimaata oli 20-35 sm.

Esineitä saatiin haudasta tulusrauta (32) ja puukko (35) jotka näyttävät riippuneen yhdessä vyöllä vasemmalla sekä reidellä ollut kirves (31), varsi päätä kohti.

Hauta(?) Va Edellisen hautakuopan jatkona eteläpäässä oli läiskä K. 7. tummaa kulttuurimaata. Ehkä se oli vähän matalammaksi kaivetun haudan Va pään seutu. Pintamaassa oli nimittäin juuri näin selittyvän kaakko-luode-suuntaisen haudan hahmoa.

Kuoppa 4. Ruuduissa K-L:19-18 oli n.1 x 1.7 m laajuinen luode-kaakko-suuntainen kulttuurimaaläiskä. Pideltyä maata oli 10 sm paksul- K. 8. ti. Siitä löytyi muutama kaarnanpala ja tuoreen puunjuuren pätkä. Hauta se siis ei ollut.

Hauta XVI Etäällä muista todetuista haudoista ruuduissa L-M:22 oli K. 9. naisen haudan pohja. Kulttuurimaata ulottui n. 20 sm syvälle, mutta haudan koko selvisi vain likimääräisesti. Se oli n. 2.2 x 0.7 m; suunta pohjoisesta etelään.

Esineet tulivat heti pinnasta, jopa niin, että pr. hevosenkenkäsolkki (37) ja pr. helainen puukko (38) nousivat lapion viillossa haudan ääriviivoja haettaessa. Toinen suunnilleen saman- näköinen pr. hevosenkenkäsolkki (39) oli vasemmalla olkapäällä ja niitä yhdisti yksinkertainen pr. ketju (40).

Näiden kaikkien tuntumassa oli säilynyt tekstiiliä. Hame on ollut pellavaa, olkamusten etukappale kaksiniitistä, takakappale neliniitistä. Kaula-aukossa ainakin edessä oli kaksivärinen villainen lautavyö. Paloja ohuesta parkitusta(?) nahasta oli kankaan päällä. Se näyttää olleen kapealla nahkaremmillä solkiin kiinnitetty.

Luista oli jäljellä vain puolikas leukaluuta. Raajojen paikalla oli maassa vähän värieroa havaittavissa.

Hauta(?) IX Ruuduissa N:17 oli luode-kaakko-suuntainen 1.8 x 1 m.
K. 10.

oleva läiskä ruskehtavaa kulttuurimaata. Kaivettaessa kuoppa kuro-
utui 2-osaiseksi. Keskustaan oli lisäksi jälkeempään kaivettu ko-
lo "joka oli täytetty turvemullalla ja noki- ja tuhkapitoisel-
la maalla". Kulttuurimaakerros oli 15-20 sm.

Mainitussa jälkeempään kaivetussa kuopassa oli löy-
döksiä 8 palaa kuparikattilasta (43). Ne olivat ilmeisesti kuop-
paan soluneen polttokalmistomullan mukana kulkeutuneita.

Hauta XI Ruuduissa S:13-14 oli myös epämääräinen kulttuuri-
K. 11.

maan läiskä 0.7 (1.6) x 1.9 m; paksuudeltaan 5-15 sm. Se osoit-
tautui kuitenkin miehen haudan jätteeksi. Siitä löytyi nimittäin
hiven kalloluuta ja siitä 90 sm pohjoiseen kirveenterä (44); var-
ren suunta päähän päin. Nämä lienevät olleet "in situ" ja osoit-
tavat haudan suunnan. 30 sm kallon palasta koilliseen oli ruostu-
neen rautaesineen jätettä ja 60 sm itään puukko (45), jossa oli
lahoa puupäätäkin.

On luultavampaa, että tässä puskutraktorin terä on
levitellyt E-P-suuntaista hautaa itään ja puukko sekä tulukset(?)
ovat kulkeutuneet pois paikoiltaan, kuin että olisi ollut kaksi
ristikkäissuunnissa ja osaksi päällekkäin sijainnutta hautaa.

Hauta XII U Ruutujen V-W-X:13-14 alueella erottui liikutellusta
K. 12; 13.

pintamaasta ensin I-L-suuntainen n. 2.8 x 1 m laajuinen hautakuo-
panne, jossa kulttuurimaata oli 15-20 sm vahvuudelta. Sen itä-
osassa oli läiskä tummempaa nokipitoista maata ja lounaiskulmal-
la toinen nokimusta. Poltetun luun siruja oli molemmissa, jäl-
kimmäisessä lisäksi keramiikan palasia.

Esineitä oli tällä alueella hajallaan monenlaisia,
toisissa oli polttoroviolla olon merkit, toiset olivat ruumis-

hautauksesta.

- (49) hopeinen rannerengas (p.?)
- (50) tasapäinen nuolenkärki (p.)
- (51) rautanaula arkunnauloja
- (52) puukonterä
- (53) hop. hevosenkenkäsolki (p.?)
- (54) kirveenterä (r.?)
- (55) keihäänputkea (p.)
- (56) puukonterä (p.)
- (57) pr. tupenkenkän (p.)
- (58) rautasanka (p.?)
- (59) rautaterä -
- (60) miekan ponsi (p.)
- (61) miekka (p.)
- (62) keihäänkärki -
- (63) kuolaimet -
- (64) keihäänkärki (p.)
- (65) viikate (p.)
- (66) tasapäinen nuolenkärki (p.)
- (67) " " (p + r), arkunnaula.
- (68) puukon(?) ruoto -
- (69) pr. kannikerengas -
- (70) tulusrauta (haudan ulkopuolelta)
- (73-75) pr. spiraaleja ja tekstiiliä (r.)
- (71-72) poltettua luuta ja keramiikkaa (p.).

Ilman tulessa olon merkkejä olleet esineet olivat kaikki kuopan pohjalta, palossa olleita oli sekä pohjalla että pinnemmalla. Osa niistä on pantu hautaan, osa on peittomullan mukana siihen kulkeutunut; muutamia on voinut puskutraktorikin tuoda.

Puukko, naula ja nuolenkärki (51, 52, 67) olivat 2 metrin päässä toisistaan, ja näyttivät arkunnauloina käytetyiltä. Voi olettaa haudan sijainnin niiden mukaisesti. Ainoa vainajalle mukaan pantu esine lienee ollut kirves.

Samalla kertaa hautaan on kuitenkin peitetty pohjoisreunalla ollut esineryhmä (miekka, toisen miekan ponsi, kuolaimet, 2 keihäänkärkeä, viikate ja nuolenkärki). Ne ilmeisesti on poimittu paikalla olleesta polttokalmistosta. Miekka oli selvästi sovitettu pitkin hautakuopan sivua, ja keihäät nähtävästi on solautettu pystyyn kuopan päähän. Nyt niiden yläpäät olivat taivutetut pohjoiseen, mutta se ilmeisesti on työntötraktorin aikaansaannosta, (vlk. 42 a-b, 43).

Hauta XIIa Edelliseen yhtyvänä oli etelämpänä toinen samantapainen nokipitoisen maan täyttämä alue, josta muotoutui itä-länsisuuntainen n. 1.7 m pitkä hauta. Siinäkin oli mustempia kohtia, joissa oli poltetun luun siruja, itäpään täplässä keramiikan palakin.

Haudan täyttemaista löytyi tulusrauta (76), rautainen koukku (kannus?) (77) ja limsiön pala (78).

Näitä 30-35 sm syvemmällä kuopan pohjalla oli löydösryhmä 12 esinettä (vlk. 44 a-d, 45 a-b ja piirros 46). Niistä oli yhtenä kasana vaak. luvuilla 3.36 - 3.43 päältäpäin lueteltuina keihäänkärki (79), puukonterä (80), keihäänkärki (81), väistin (82), 5 keihäänkärkeä (83-87), miekka (88) sekä hahlot (89).

Ne olivat välittömästi toisissaan kiinni, vain ruosteisen hiekan heikosti yhteen iskostamat. Useimmissa oli palopatinaa, joten ne ilmeisesti on paikalla olleesta polttokalmistosta poimittuja ja yhtenä kahmalollisena hautakuopan pohjan sivuun sijoitettu samaan tapaan kuin edellisenkin haudan miekka ym. Hahlon alla oli

hautauksesta.

- (49) hopeinen rannerengas (p.?)
- (50) tasapäinen nuolenkärki (p.)
- (51) rautanaula arkunnauloja
- (52) puukonterä
- (53) hop. hevosenkenkäsolkki (p.?)
- (54) kirveenterä (r.?)
- (55) keihäänputkea (p.)
- (56) puukonterä (p.)
- (57) pr. tupenkenkän (p.)
- (58) rautasanka (p.?)
- (59) rautaterä -
- (60) miekan ponsi (p.)
- (61) miekka (p.)
- (62) keihäänkärki -
- (63) kuolaimet -
- (64) keihäänkärki (p.)
- (65) viikate (p.)
- (66) tasapäinen nuolenkärki (p.)
- (67) " " (p + r), arkunnaula.
- (68) puukon(?) ruoto -
- (69) pr. kannikerengas -
- (70) tulusrauta (haudan ulkopuolelta)
- (73-75) pr. spiraaleja ja tekstiiliä (r.)
- (71-72) poltettua luuta ja keramiikkaa (p.).

Ilman tulessa olon merkkejä olleet esineet olivat kaikki kuopan pohjalta, palossa olleita oli sekä pohjalla että pinnemmalla. Osa niistä on pantu hautaan, osa on peittomullan mukana siihen kulkunut; muutamia on voinut puskutraktorikin tuoda.

Puukko, naula ja nuolenkärki (51, 52, 67) olivat 2 metrin päässä toisistaan, ja näyttivät arkunnauloina käytetyiltä. Voi olettaa haudan sijainnin niiden mukaisesti. Ainoa vainajalle mukaan pantu esine lienee ollut kirves.

Samalla kertaa hautaan on kuitenkin peitetty pohjoisreunalla ollut esineryhmä (miekka, toisen miekan ponsi, kuolaimet, 2 keihäänkärkeä, viikate ja nuolenkärki). Ne ilmeisesti on poimittu paikalla olleesta polttokalmistosta. Miekka oli selvästi sovitettu pitkin hautakuopan sivua, ja keihäät nähtävästi on solautettu pystyyn kuopan päähän. Nyt niiden yläpäät olivat taivutetut pohjoiseen, mutta se ilmeisesti on työntötraktorin aikaansaannosta, (vlk. 42 a-b, 43).

Hauta XIIa
K. 12.

Edelliseen yhtyvänä oli etelämpänä toinen samantapainen nokipitoisen maan täyttämä alue, josta muotoutui itä-länsisuuntainen n. 1.7 m pitkä hauta. Siinäkin oli mustempia kohtia, joissa oli poltetun luun siruja, itäpään täplässä keramiikan palakin.

Haudan täyttemaista löytyi tulusrauta (76), rautainen koukku (kannus?) (77) ja limsiön pala (78).

Näitä 30-35 sm syvemmällä kuopan pohjalla oli löydösryhmä 12 esinettä (vlk. 44 a-d, 45 a-b ja piirros 46). Niistä oli yhtenä kasana vaak. luvuilla 3.36 - 3.43 päältäpäin lueteltuina keihäänkärki (79), puukonterä (80), keihäänkärki (81), väistin (82), 5 keihäänkärkeä (83-87), miekka (88) sekä hahlot (89).

Ne olivat välittömästi toisissaan kiinni, vain ruosteisen hiekan heikosti yhteen iskostamat. Useimmissa oli palopatinaa, joten ne ilmeisesti on paikalla olleesta polttokalmistosta poimittuja ja yhtenä kahmalollisena hautakuopan pohjan sivuun sijoitettu samaan tapaan kuin edellisenkin haudan miekka ym. Hahlon alla oli

palaneen luun siru, ehkä pintamaista varissut.

"Asekätkön lähellä ja lähes yhtä syvällä (va.l. = 3.34) oli kookas kirveenterä (90), silmässä puuvarren jätettä. Varsi on ollut itään, haudan suuntaan. Kirves on nähtävästi tässäkin haudassa, kuten edellisessäkin, ollut ainoa vainajalle kuulunut esine.

Hauta XIIb.
K. 13.

Ruuduissa V-W:12-13 edellisen haudan länsipuolella oli 15-20 sm vahvuinen nokimaa-alue, jossa oli mustia hiililaikkuja ja nokimaajuovia. Poltettua luuta oli mustissa kohdissa siru joka 10 sm:n päässä, lisäksi muutamia tulessa olleita pr. spiraaleja.

Vain vaivoin tästä polttokalmistomullasta erottui metriä leveä hautakuoppa, joka oli edellisen tapaan I-L-suuntainen. Sen pohjalta 40 sm syvältä (va.l. = 3.30) löytyi puukko (93), jossa oli puupäätäkin vähän säilynyt.

Tässäkin ilmeisesti on ollut ruumishauta, ja vainajan ainoana esineenä puukko.

Hauta XIII
K. 14.

Puolentoistametrin päässä haudasta XIIa ruuduissa X-7:13 oli saman suuntainen pitkänomainen kulttuurimaatäplä, jossa ruskehtavaa multaa oli enää 10 sm vahvuudelta. Osoittautui, että tähänkin oli kuopattu mies. Haudan koko ei selvinnyt, mutta suunta oli lännestä itään.

Hauta-antimiksi oli pantu mukaan jalkopäähän kirves (95) - varsi on ollut itää kohti -, vyöllä on ollut puukko (97) ja tulukset (98). Hentorakenteinen rautakoukku (99), jossa oli pr. niitti, oli aivan haudanpohjan länsipäässä.

Luista oli vähän hahmoa havaittavissa, alaraajoista jopa karttaan pantavaksi asti. Peitemullassa oli keramiikan pala ja vähän poltetun luun siruja (100)

Hauta XIV Edellisestä 5 m itään ruudussa Ö:13 oli miehen esineis-
K. 15.
töä sisältänyt hauta. Sen suunta oli lounaasta koilliseen, koko n. 1.7 x 0.5 m; kulttuurimaakerros oli 20-25 sm.

Haudan lounaispäästä tumman maapaakun sisästä (vlk. 48) kuorittiin esiin pääkallo (105), n. 5 -vuotiaan lapsen kokoa! Esineistöstä löytyi ensin ylinnä ollut pyöreä kupurasolki (101) (vlk. 49), sitten tulusrauta (103) ja puukko (102) yhdessä ja kirveen-terä (104). Jälkimmäinen oli aivan hautakuopan syrjässä.

Luoteispuoliskossa oli 60 sm mittainen tukevan väärän puun hiiltynyt jäännös. (va. 1 = 3.15-3.23).

Peitemullissa kallon edestä löytyi 13 palaa keramiikkaa, kahdesta eri astiasta. Myös poltetun luun siruja oli muutamia pitkin hautaa.

Hauta XV Edellisestä metri koilliseen ruudussa A1:14 oli ensin
K. 16.
pyöreähkönä näyttäytynyt kulttuurimaaläiskä. Siitä muotoutui lännestä itään suuntautunut hautakuoppa n. 1.7 x 0.8 m, jossa pideltyä maata oli 30 sm:in kerros (vlk. 50).

Esineistöstä oli etelänpuoliset pinnemmalla:

(112-114) 3 niittiä, vaak. 1:3.16 - 3.18.

(116) pr. spiraali ja kalloluuta, vaak. 1. = 3.20

(107) pyöreä kupurasolki, vaak. 1. = 3.21,

sekä pohjoispuoliset syvemmillä:

(108-109) tulusrauta ja kovasin, vaak. 1. = 3.47-3.55

(110)	puukko,	vaak. 1. = 3.35
(111)	kirves	" 3.55
(117)	kallon hahmoa ja hampaita	" 3.35.

Tässä näyttää olleen kaksoishauta, pohjoisempana ja syvemmällä miehen hauta ja eteläpuolella osittain edellisen päällä naisen. Jälkimmäisen esineistöä on ehkä puskutraktori verottanut.

Myöskään miehen haudan kalusto ei liene kokonaisuudessaan säilynyt, sillä aivan sen reunassa oli Lokomon valtaoja-auran koeviillos. Sen penkasta oli jo aikaisemmin sivullinen löytänyt palopatinan peittämän tapparan (159) ja 6 nuolenkärkeä (160-165). Nuolet, joista puolet oli tasakärkisiä, näyttävät olleen yhtenä kimpuna, toisiinsa tarttuneinakin. Kaikissa niissä oli lahonneen varren jätettä, joten ne ehkä ovat kuuluneet miehen hautakalustoon ja juuri tähän hautaan.

Hauta II Kauimpana sorakuopasta ruuduissa Ö-A₁:7-8 (vlk. 52) ollut K. 17.

hauta otettiin tutkittavaksi ohi muiden heti kaivausten ensimmäisenä päivänä, sillä maan pinnalla sijaitsevana se oli tuhoutumiselle alttiina.

Hauta-alue havaittiin, kun maassa oli suuri villakan-kaan pala (128) (vlk. 51) ja pr. spiraaleja sekä muita tekstiilijätteitä sen ympärillä (vlk. 51a). Kangaspalan syrjällä kasvoi jo saviheinää, vaikka paikka vasta heinäkuussa oli työntötraktorilla raivattu.

Kulttuurimaa-alue oli 3 x 2 m, ruskehtavaa hiekkaa, alla perusmaa oli harmaata vesisoraa. Muutama nyrkinkokoinen kivi oli tällä alueella, mutta saman verran niitä oli ympärilläkin,

(vlk. 53). Kaivausalueen eteläsivulla oli 2.5 m matkalla "noki-maaläiskiä, jossa oli hiiliä ja paikoin hiiltyneen puun jätteiläkin.

Löydökset (118-148) olivat joko aivan maan pinnalla, josta ne paljastuivat kuivaa hiekkaa pois harjattaessa tai II kaivauskerroksessa 5 sm syvemällä (vlk. 57). Varsinaisia esineitä olivat: pr. hevosenkenkäsolki (118), hop. kierteissormus (119), korvalusikka (120) sekä pr. ristiriipuksen puolikas (146). Jälkimmäinen oli polttokalmistosta peräisin, kuten rautanaulakin (133).

Varsinaisten esineiden lisäksi löytyi runsaasti ja jokseenkin tasaisesti koko kulttuurimaa-alueelle hajaantuneina kankaan reunakoristeeksi rinnan riviin asetettuja pr. spiraaleja ja puristamalla kiinnitetyillä pr.rengaspäreillä koristettua paltetta. Edellisten yhteispituus oli n. 180 sm, jälkimmäisten n. 105 sm. Molemmat ovat olleet kiinni samassa, tai ainakin samanlaisessa villatoimikkaassa. Mahdollisesti se on ollut huovitettua.

Lisäksi siinä on ollut koristeena n. 5 sm läpimittaisia pikkuspiraaleista muodostettuja ja päälle ommeltuja koristelaattoja ainakin kaksi. Ne sopisivat vaipan koristeeksi, mutta kyseessä lie-nee sittenkin n.s. kaarihuntu (vrt. Salmo, Satakunnan rautakausi k. 310). Siihen liittyvää otsakoristelua lienevät nimittäin nauhaperäiset pikkuspiraalisolmut (135a). Erikoista oli myös pikkuspiraalikoristelu muualla puristerenkaisessa reunahulpiossa (141).

Vähäisiä näytepaloja saatiin kahden muunkin lajisesta villatoimikkaasta. Kun ne olivat päällekkäin, oli ylinnä karkea ed. mainittu kangas, sen alla erittäin hieno sininen(?) kangas ja alinna laadultaan näiden välillä oleva. Näyttää kuin näissä muissa vaatekappaleissa ei olisi pr. koristelua ollut, vaan kaikki

spiraalit ja renkaat olisivat peräisin yhdestä kaarihunnusta ja ne myös kaikki jokseenkin tarkkaan saatiin talteen.

Muina löydöksinä oli 4 luun kapeaa palaa, joista isoin oli ajelehtinut maan pinnalla sekä pala kalloluuta vaaleine hiuksineen. Muutamat löydetyt lahoppuun sirpaleet lienevät olleet arkkua. Yksi kouran kokoinen reunakappale osoitti, että arkku on ollut yhdestä puusta koverrettu. Pehmikkeenä siinä oli käytetty kummallista 2 sm mittaisista eläimen karvoista muodostunutta kerrosta.

Haudan alkuperäistä sijaintipaikkaa ei voitu varmasti todeta, mutta luultavasti se on ollut kaivausalueen pohjoisosassa ja haudan suunta ollut koillinen - lounas.

Hajalöytöjä tuli eri tahoilta kalmistoaluetta. Niitä löytyi sekä suoraan maanpinnalta että pienten kulttuurimaatäplien raaputuksessa. Puolenkymmentä löytyi miinaharavalla, muutamia lapiotöissä. Monissa on polttokalmiston patina, muutamissa ruumiskalmiston tuntu.

(149) rautainen kulkunen -

(151) " pata (vlk. 58a-b)

(154) pr. hihnanjakaja, 3-eläinpäinen (p.)

(155) pr. hevosenkenkäsolkki

(156) iso nuolenkärki (p.)

(157) kirves (p.)

(158) sotakirves -

(159) " (p.)

(160-5) nuolenkärkiä } Ks. hauta XV

(166) sotakirves (r)

(167) pr. hevosenkenkäsolkki (p?)

(172, 175-82) rautanauvoja
(176, 178) hevosenkengännauloja } 3 poltettua.

Harjunlaen pohjoispuoli osoittautui löydöttömäksi. Joitakin kulttuurimaatäpliä ehkä kantojen paikalle muodostuneita, siinä oli.

Loivahko etelärinne oli myös syvältä höylättyä ja jokseenkin löydötöntä muutamia rautanauvoja ja poltetun luun siruja lukuunottamatta. Työntömaakasat oli rinteen alla.

Pohjoisrinteellä työntömultia on yläosasta lähtien (vlk. 59a-b, 60, 61a). Niiden pinnalta sivulliset ovat poimineet esineet:

(169) keihäänkärki	(1) keihäänkärki
(170) rautahely, piiskasta(?).	(2) hahlot
(172) naula	
(173) rautarengas	

Katumaaksi keitetystä hiekasta löytyi tulessa ollut pyöreä kupurasolki (6). Se on siis sorakuopan paikalta lähtöisin.

Kaivajat. Pisimmän ajan oli töissä mukana yo. Jarno Peltonen sekä työmiehet Eino Käyhkö, Antti Niemi, Jorma Ärlig ja Vilho Helén.

Kaivettavaa, kalmistossa on vielä ruumishautoja, ainakin pari on matalammasti kuoritussa eteläpuolen harjanteessa. Parissa koh-
taa siinä on myös säästynyt polttokalmiston rippeitä.

Tampereella 25. 5. 1962.

Esko Sarasmo.

TAMPEREEN VIILUSENHARJUN KALMISTON TEKSTIILILÖYDÖT

Hämeen Museossa

- HM 2463:41 tekstiiliä hevosenkenkäsolkien ja rintaketjun alta
- 123 tekstiiliä, jossa pronssispiraaliriviä
 - 124 tekstiiliä, jossa rengasparireunusta
 - 125 tekstiiliä, josta osa pronssispiraalikoristeista
 - 126 tekstiiliä ja pronssispiraaliriviä
 - 127 tekstiiliä
 - 128 tekstiiliä
 - 129 spiraali- ja rengasparikoristeista tekstiiliä
 - 135 a-b tekstiiliä, jossa spiraalikoristeita
 - 136 a tekstiiliä, jossa spiraalikoristeita
 - 139 tekstiiliä
 - 143 a-b tekstiiliä, pronssispiraaliriviä ja kasviskuitua
 - 143^c spiraaliriviä ja tekstiiliä (3 kangasta päällekkäin)
 - 143 d rengasparireunusta ja tekstiilikuitua
 - 145 spiraaliriviä ja tekstiiliä sekä kuitua (osa tästä alanumerosta KM:n kokoelmassa, nyt TY:n arkeologian laitoksella)

Kansallismuseossa (nyt Turun yliopiston arkeologian laitoksella)

- HM 2463:11 pronssispiraaliruusu kankaassa
- 13 nyöriä korvaputken sisällä
 - 14 tekstiiliä (ja luuta ja tuolta) hevosenkenkäsolkien yhteydessä
 - 25 hiven tekstiiliä hihnanhelan yhteydessä
 - 26 tekstiiliä hihnanhelan yhteydessä
 - 27 tekstiiliä hihnanjakajan yhteydessä
 - 47 punottua nyöriä
 - 73 tekstiiliä, jossa rengasparireunusta
 - 74 tekstiiliä, jossa rengasparireunusta
 - 75 tekstiiliä, jossa rengasparireunusta
 - 116 pronssispiraaliruusuksien osia ja irrallisia spiraaleja
 - 122 pronssispiraaliruusuksien osa
 - 130 pronssispiraaliruusuksien osa ja tekstiiliä sekä spiraalireunusta
 - 131 a rengasparireunusta (ja puuta)
 - 131 b pronssispiraaliriviä ja tekstiiliä
 - ~~137~~ 137 pronssispiraaliriviä ja hiukan tekstiiliä
 - 140 tekstiiliä ja rengasparireunusta
 - 141 spiraali- ja rengaskoristeista tekstiiliä (ja puuta ja kasviskuitua)

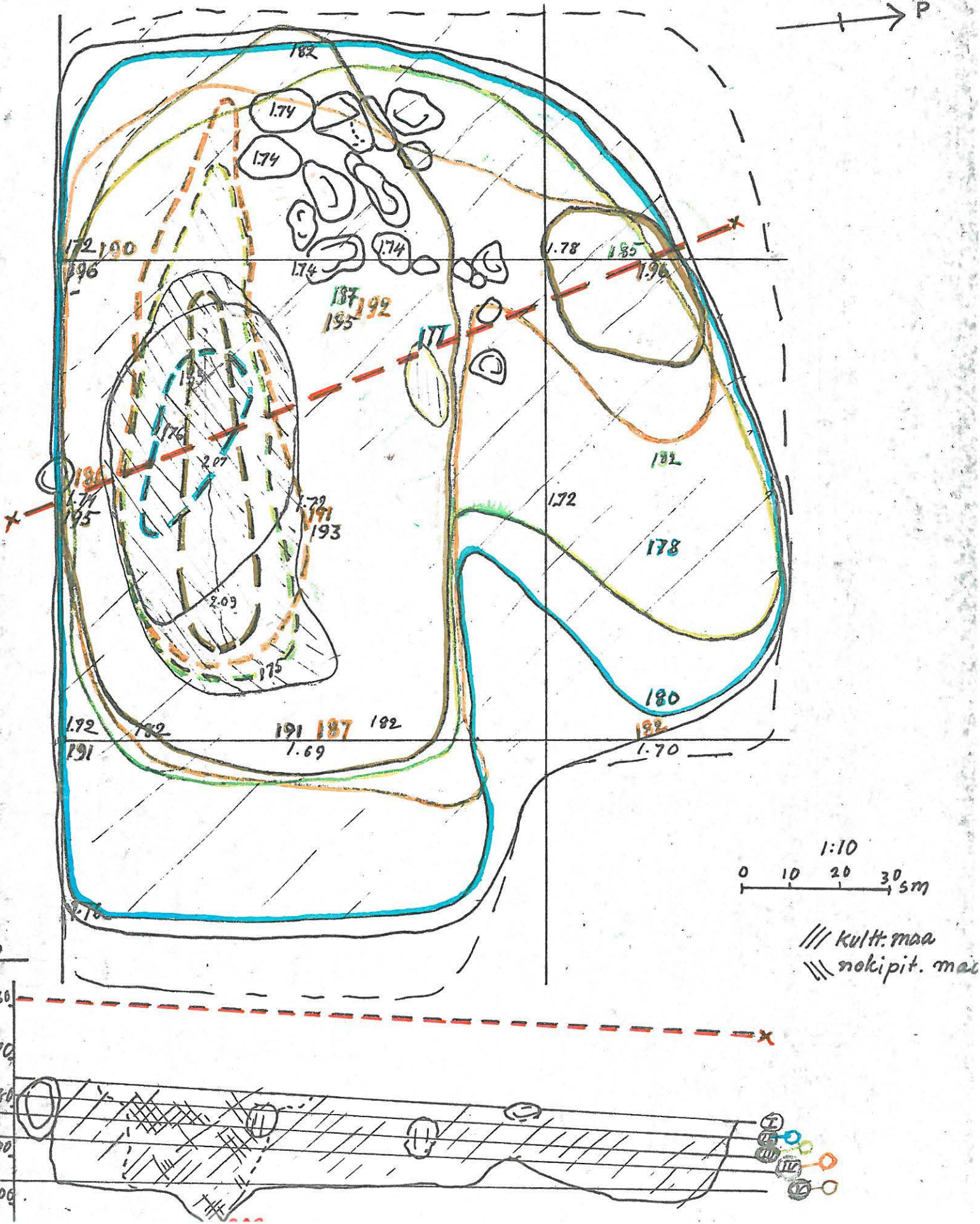
TAMPEREEN VIILUSENHARJUN KALMISTON TEKSTIILILÖYDÖT
(jatkoa)

- KM 17208: 215 tekstiiliä ja puuta (joiden välissä oli lattea pronssirengas)
220 pieni pala tekstiiliä ja tummaa massaa
246 2 tekstiilinpala (joiden välissä oli lattea pr.
~~253 rengas)~~
257 3 rengaskoristeista tekstiilinpala
258 4 spiraalikoristeista tekstiilinpala
261 pieni pala tekstiiliä
266 pronssispiraaliruusuke ja lenkalenkki
267 pronssispiraaliruusuke ja lenkalenkki
272 2 tekstiilinpala
276 hiukan tekstiiliä hevosenkenkäsöljen yhteydessä
277 hiukan tekstiiliä (ja puuta ja luuta) hevosenkenkäsöljen yhteydessä
336 hiukan tekstiiliä (ja nahkaa)
340 tekstiilinpaloja, joista 1 spiraalikoristeinen
343 pronssispiraalitähden pala
347 4 pronssispiraalitähden palaa
348 katkennut pronssispiraalitähti
349 pronssispiraalitähden pala
367 tekstiilin ja nahan paloja, yhdessä kiinni pronssilevyä
428 pronssispiraaliruusuke kankaassa
432 pronssispiraaliruusuke kankaassa (ja puuta)
449 3 pronssispiraaliruusuketta (ja puuta)
494 tekstiiliä

TAMPERE, MESSUKYLÄ

Kartta 2.
(yleisk. lehti 6)

Vilusenharju - Kuoppa I.
E. Sarasmo 1961 29.8

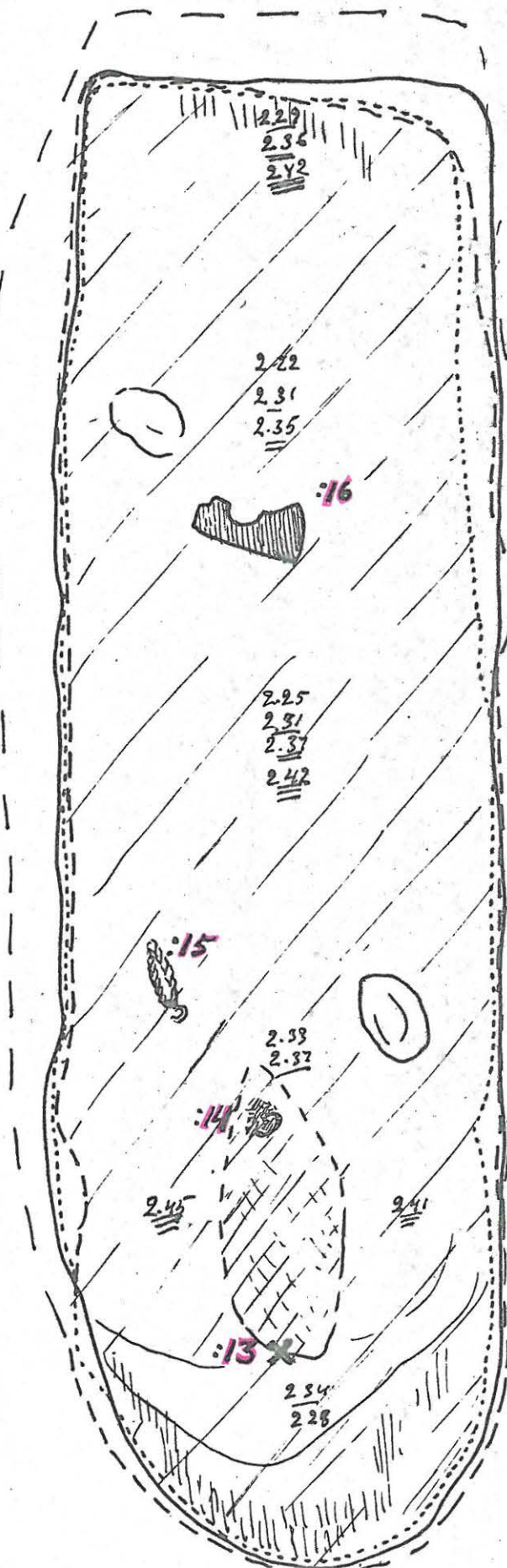
TAMPERE, MESSUKYLÄ

Vilusenharju. Hauta VIII

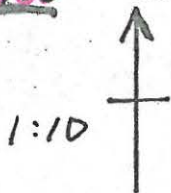
E. Sarasmo 31.8.-1.9.61

Kartta 3
yleisk. 4-3
H:12-13

Sorakuoppa

- pinta 00
- 2 kerros 00
- II " 00
- III " 00
- IV " 00
- pohja (00)
- /// kultt. maata
- \\ nokip "
- ||||| taho puuta
- 2463**:n alanimeroita

Liittyy kaiv. kert. 25.5.62

TAMPERE, MESSUKYLÄ

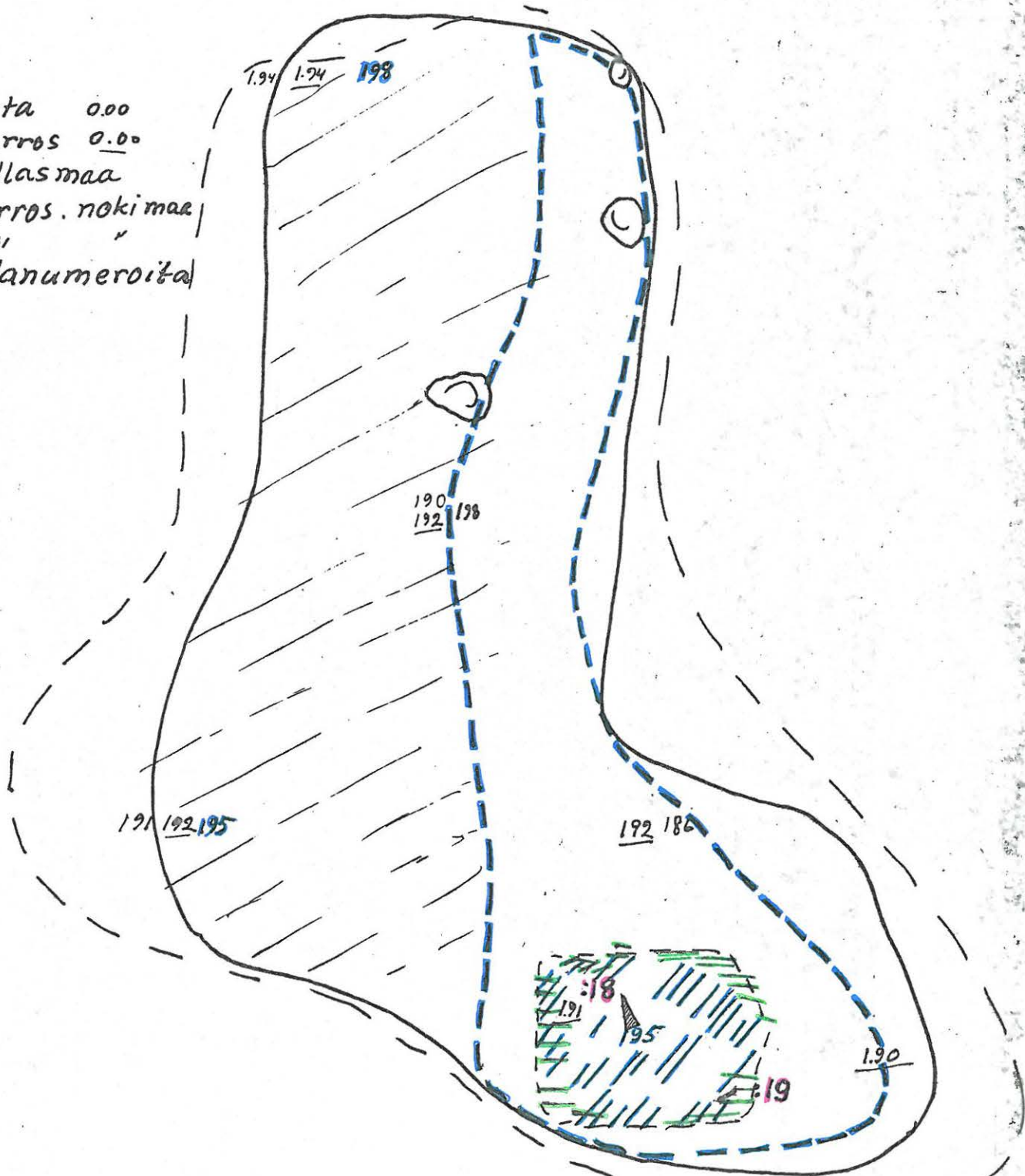
Vilusenharju - Hauta(?) VII a

E. Sarasmo 31.8.61

Kartta 4
Yleisk. L=3
J:12

--- pinta 0.00
/ I kerros 0.00
mullasmaa
// II kerros. nokimaa
/// III "
2463:n alanumeroita

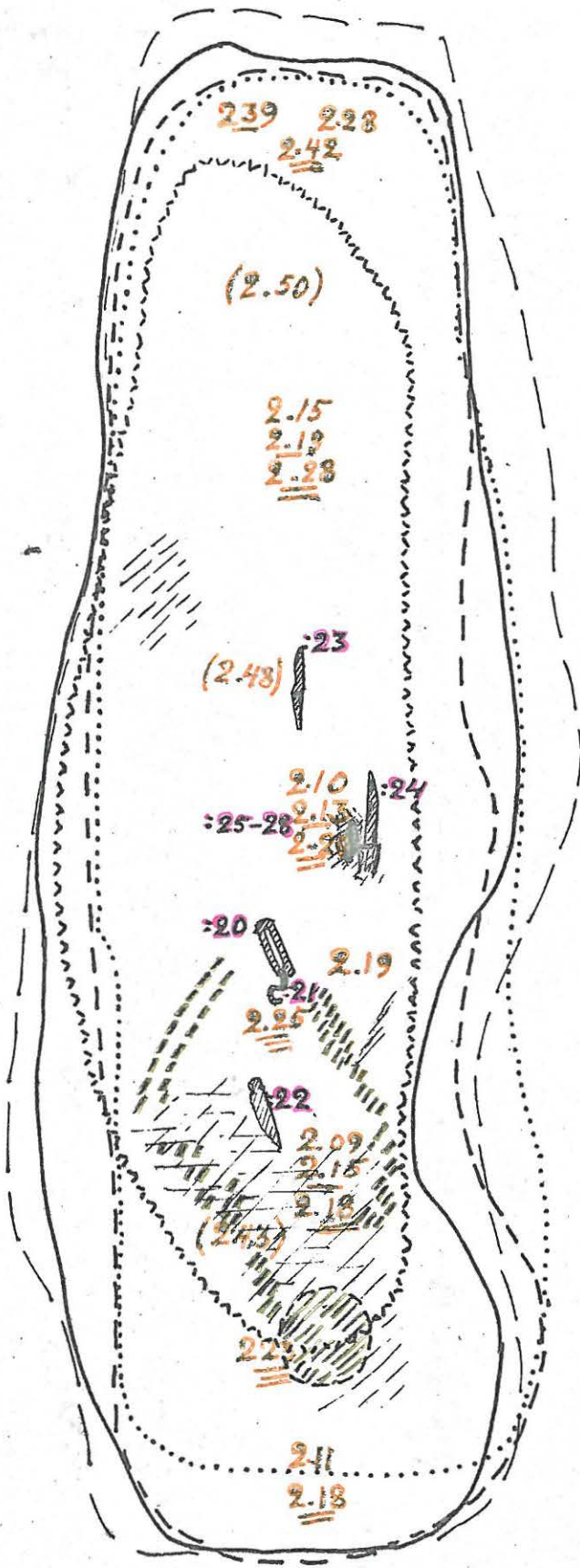
Liittyy kair. kart. 25.5.62

TAMPERE, MESSUKYLÄ

Vilusenharju

Hauta VII

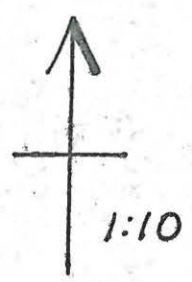
E. Sarasmo 31.8.-1.9.61.

- pinta 00
- I kerros 00
- II " 00
- III " 00
- IV " 00
- pohja (00)

- /// tummaa maata
- ≡ nokista maata
- |||| lahoa luuta
- ██ tekstiiliä
- 2463:n alanimeroita

Yleisk. L=3
J:12-13

TAMPERE.

MESSUKYLÄ

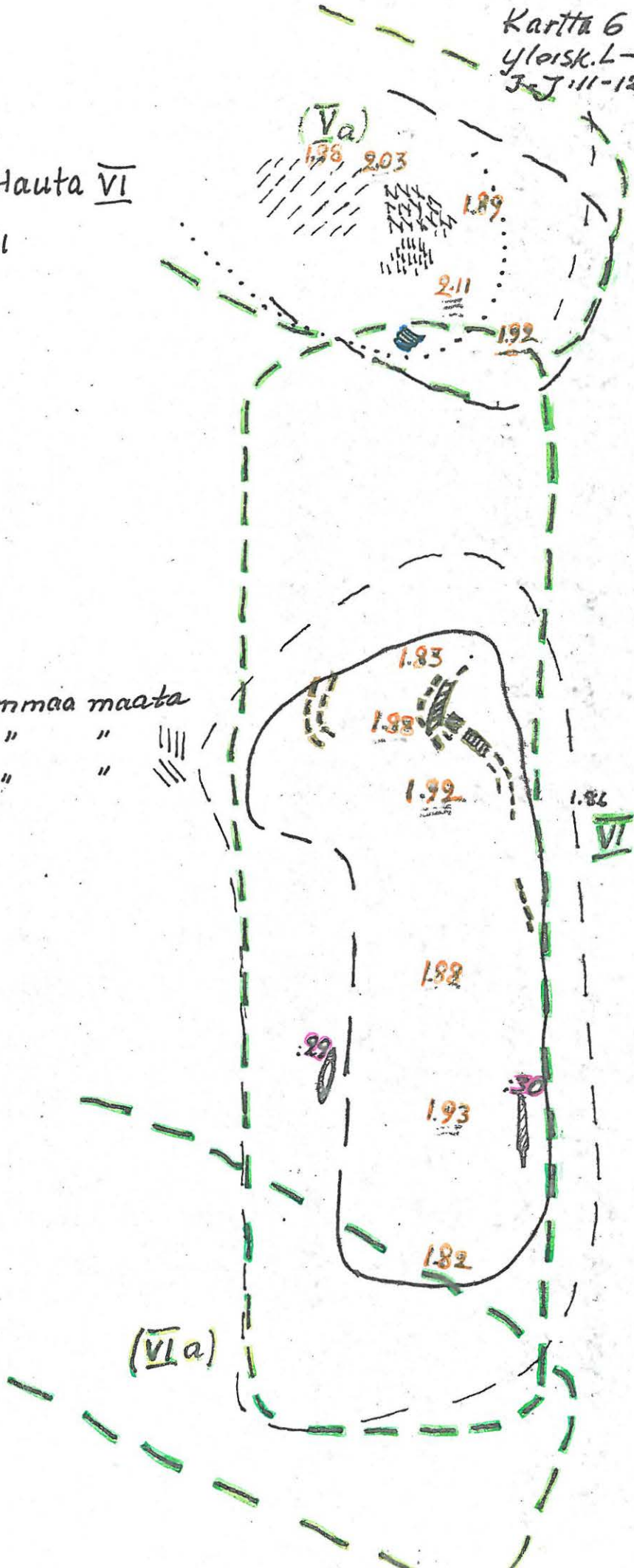
Vilusenharju-Hauta VI

E. Sarasmo 31.8.61

Kartta 6
ylöisk. L-3
3-7-11-12

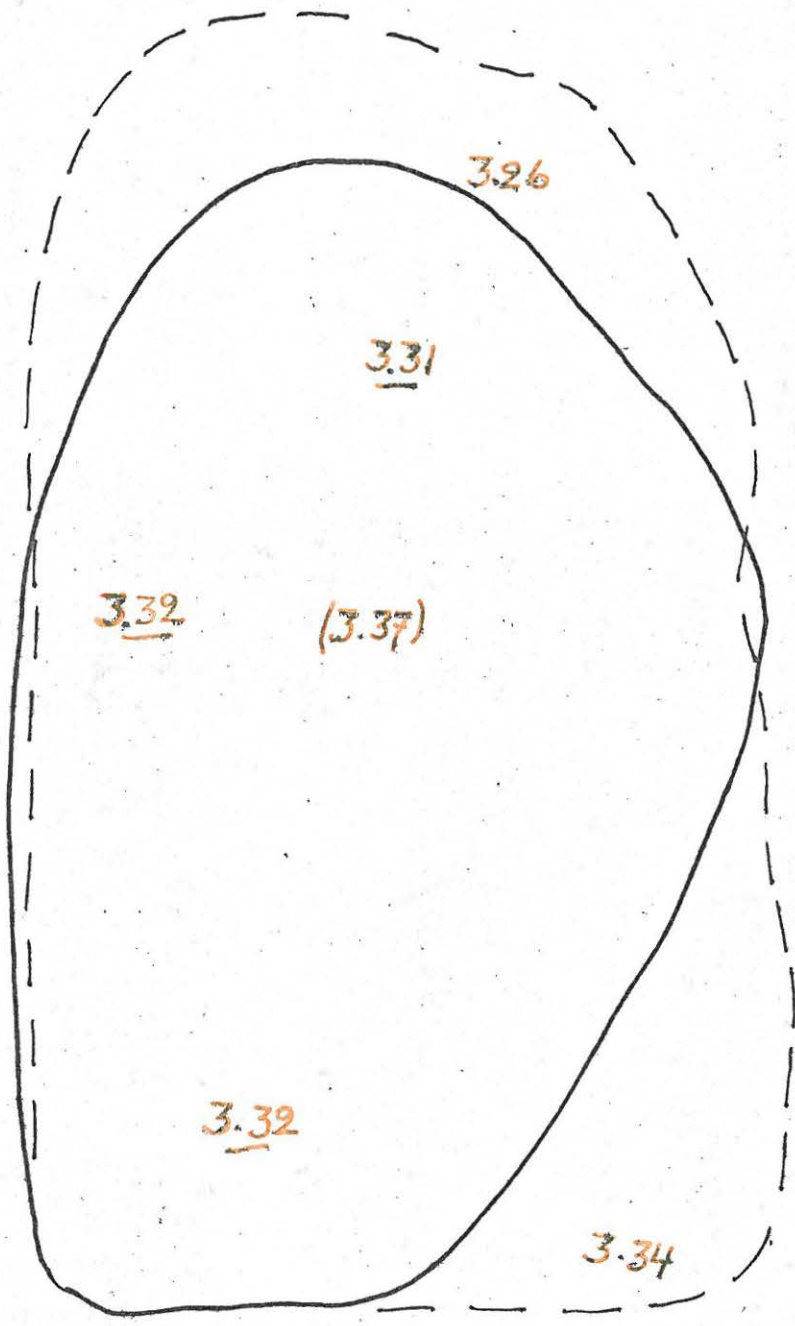
- pinta 0.00 tummaa maata
- - I kerros 0.00 " "
- II " 0.00 " "
- ▨ lahoa luuta
- ▨ " puuta
- - - arvioita hauta

P
1:10

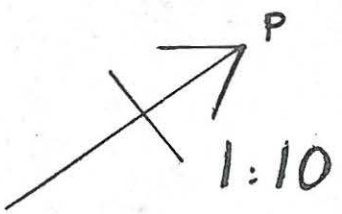

TAMPERE. MESSUKYLÄ
Vilusenharju - Kuoppa \bar{X}
E. Sarasmo 2.9.1961

Kartta 8
Yleisk. L=3
K-L: 18-19

— pinta 0.00
— I kerros 0.00
— pohja (0.00)

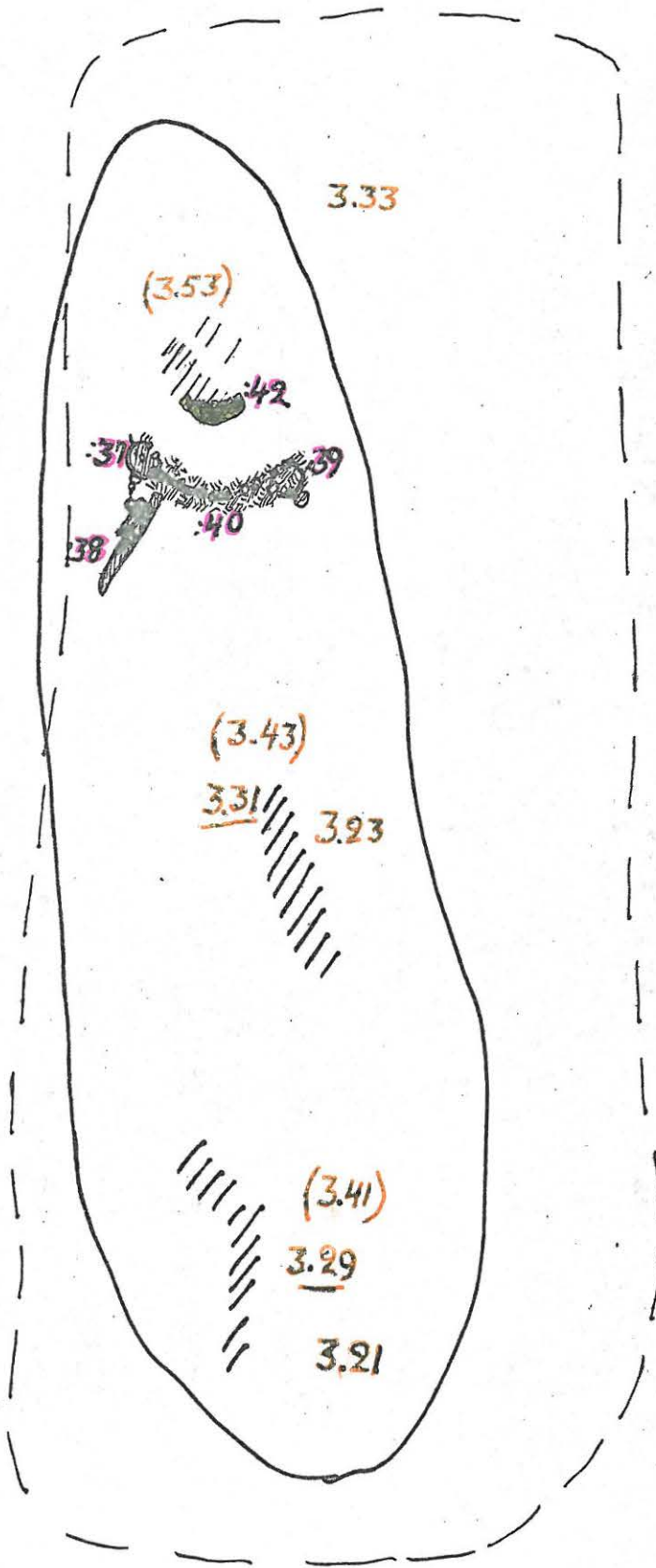
3.14

Liittyy kaiv. kert. 25.5.62.

TAMPERE . MESSUKYLÄ
 Vilusenharju - Kuoppa X
 E. Sarasmo 2.9.1961

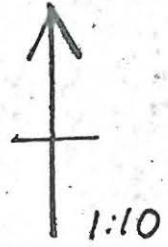
Kartta 9.
 yleisk 1:2
 L-M.22

- pinta 00
 - I kerr 00
 - ▨ tekstiiliä
 - ▨ tummaa maata
 - pohja (00)
- 2463:n alanumeroita

321

321

TAMPERE. MESSUKYLÄ

Kartta 10
yleisk: L=1:4
3.14 N:17

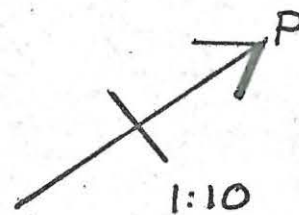

317

Vilusenharju - Hauta(?) IX

E. Sarasmo 2.9.1961

- / — pinta
- / — I kerros
- (0.00) pohja

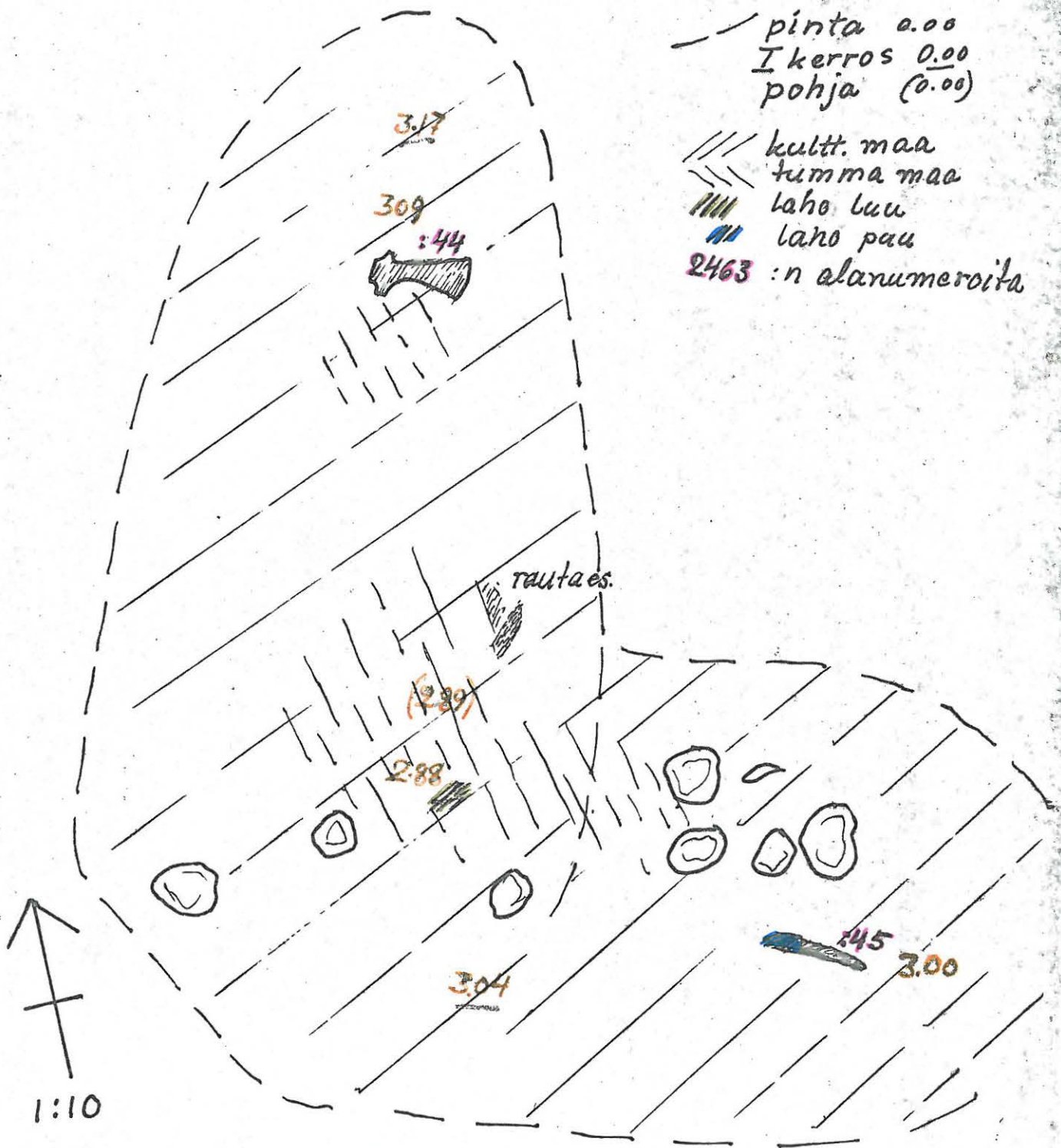
Liittyy kaiv. kert. 25.5.62.

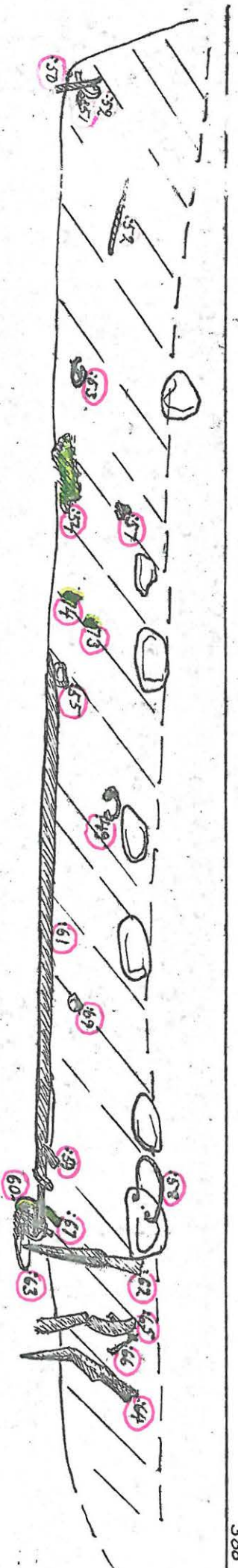
TAMPERE.MESSUKYLA'

Vilusenharju - Hauta XI

E. Sarasmo 2-5.9.1961

Kartta II
yleisk. 1:4.
S:13-14

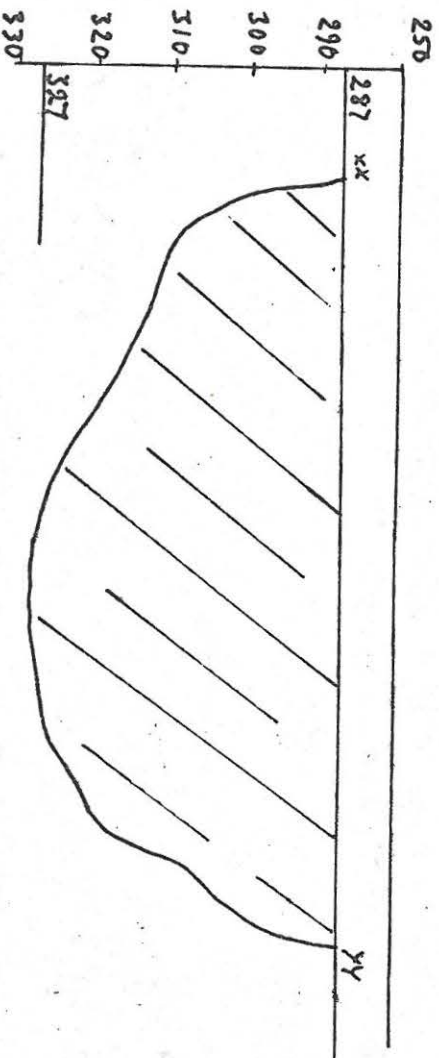

Hauta XII - Sivukuva 1:10

 ei tulla ollen esineitä

TAMPERE. MESSUKYLÄ, Vilusenharju

Hauta XII₆ - Poikittaisleikkaus. 1:10

Kartta 13

Lilliy kais. kart. 25.5.62

TAMPERE. MESSUKYLÄ

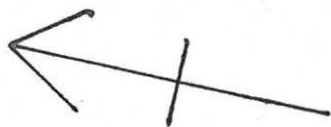
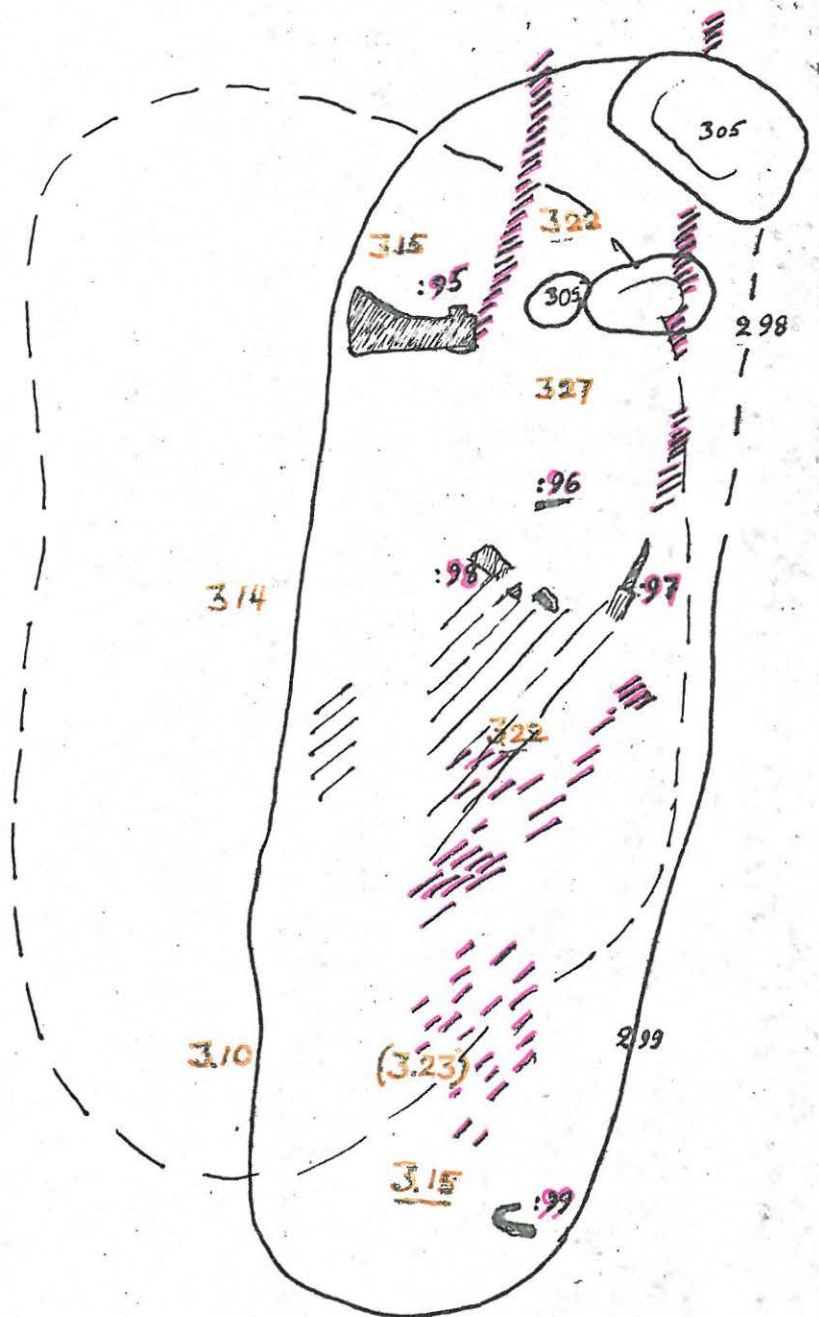
Vilusenharju - Hauta XIII

E. Sarasmo 1961

Kartta 14.
Yleisk. L. 5
X-Z:13

- pinta 0.00
 - I kerros 0.00
 - pohja (0.00)
 - tummaa maata
 - lahonnausta luuta
- 2463:n alanimereita

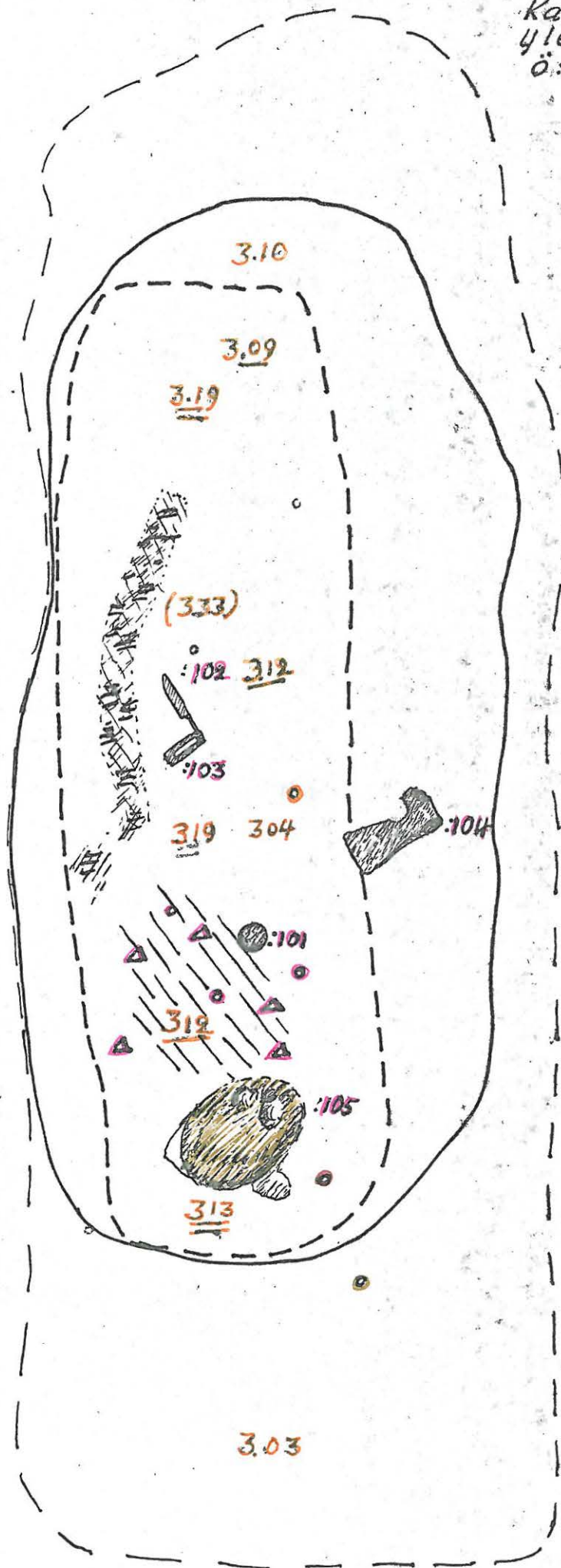
3.13

1:10

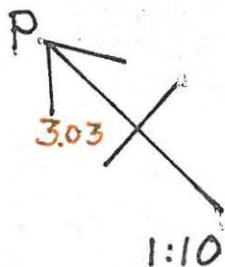
TAMPERE
 MESSUKYLÄ
 Vilusenharju
 Hauta XIV
 E. Sarasmo 1961

Kartta 15
 yleisk. L=5
 Ö:13

- ||||| tummaa maata
- ////| nokimaata
- hiiliä
- ||||| lehoa luuta
- poltettu luuta
- △ keramiikka
- 2463:n alanumeroita

- pinta 0.00
- I kerros 0.00
- II " 0.00
- pohja (0.00)

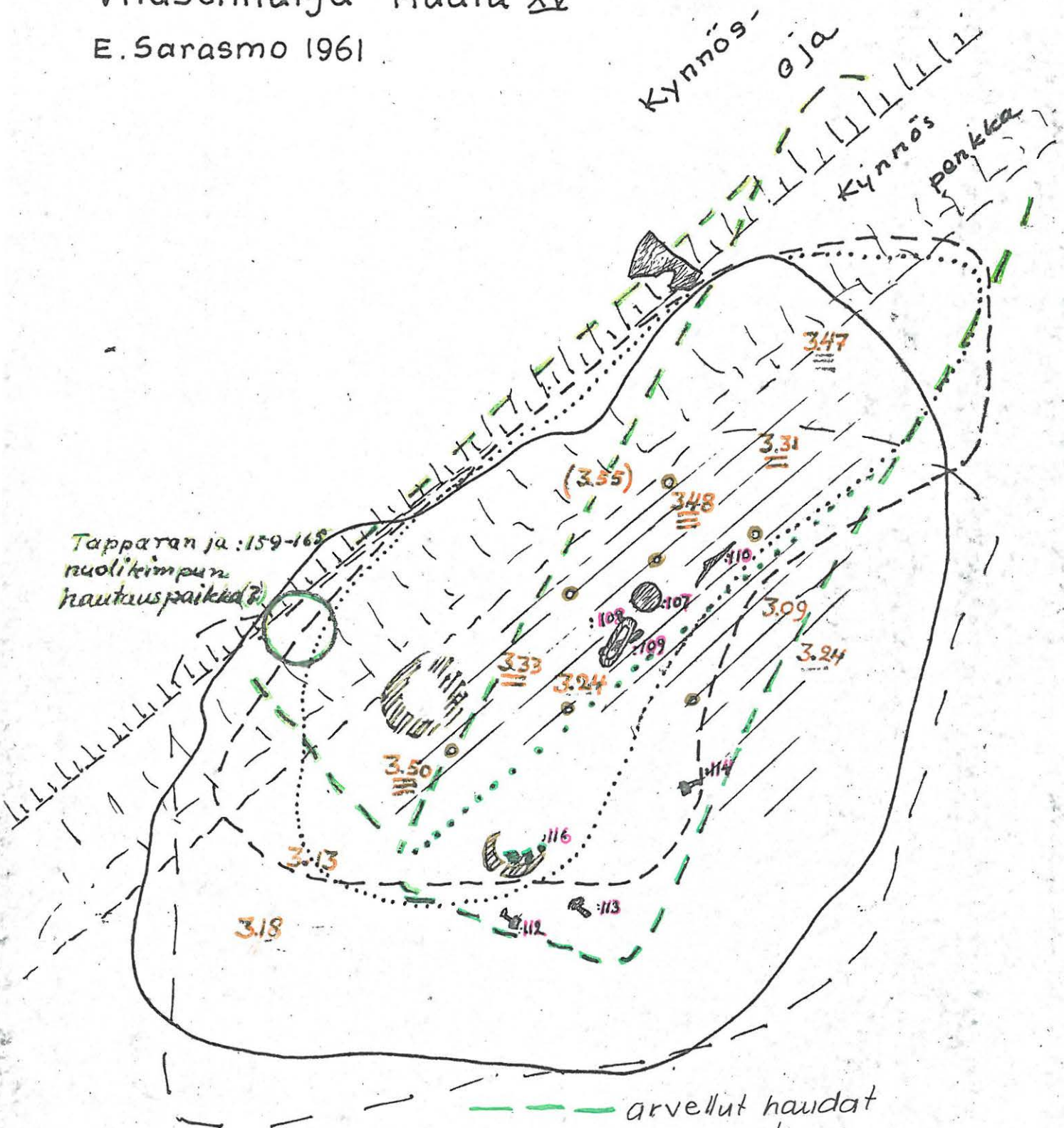

TAMPERE. MESSUKYLÄ

Vilusenharju - Hauta XV

E. Sarasmo 1961

Kartta 16
Yleisk. L. 1:5.
A1:14

Tapparan ja: 159-165
nuolikimppun
hautauspaikka?

— arvellut haudat
— pr. spiraali

2463:n alanimeroita

—	pinta	0.00
—	I kerros	0.00
—	II "	0.00
—	III "	0.00
—	tumma maa	
—	polttamaton luu, kalloa	

TAMPERE. MESSUKYLÄ, VILUSEN-HARJU.

2485 K:1a

2485 K:1b

VILUSENHARJU ETELÄSTÄ

2485 K:1c

VILUSENHARJU ETELÄSTÄ

2485 K:2a

VILUSENHARJU ETELÄSTÄ JA
KAAKOSTA. VILUSEN PUISTO
VASEMMALLA.

2.

TAMPERE

MESSUKYLÄ VILUSEN-HARJU

2485 K:2 b
VILUSENHARJU ETELÄSTÄ JA KAAKOSTA. VILUSEN PUISTO VASEMMALLA

2485 K:3
VILUSENHARJU KAAKOSTA

2485 K:4
VILUSENHARJU ITÄ KAAKOSTA

2485 K:5
VILUSENHARJU P:STA, TVH:n KUOPPA JA KAIVALUE VASEMMALLA. OIK. REUNASSA HARJUN KATKO.

TAMPERE MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU.

2485 K:6

VILUSENHARJU P:STA. ETUNOT-
KOSSA PUROLINJA.

2485 K:7a

VILUSENHARJU JA KAUKA-
JÄRVEÄ KOILLISESTA

2485 K:7b

VILUSENHARJU JA KAUKAJÄR-
VEÄ KOILLISESTA.

2485 K:8a

KAUKAJÄRVI JA VILUSENHAR-
JU KOILLISESTA.

TAMPERE. MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU.

2485 K:8b
KAUKAJÄRVI JA VILUSENHARJU
KOILLISESTA.

2485 K:9
VILUSENHARJUA KAUKAJÄRVEN
RANNALTA KOILLISESTA. PURO-
LINJA AIKAA OIK. REUNASTA.

2485 K:10
VILUSENHARJUA JA KAUKAJÄR-
VEÄ ITÄ-KOILLISESTA. KAIV. ALUE
OIK. SYRJÄSSÄ

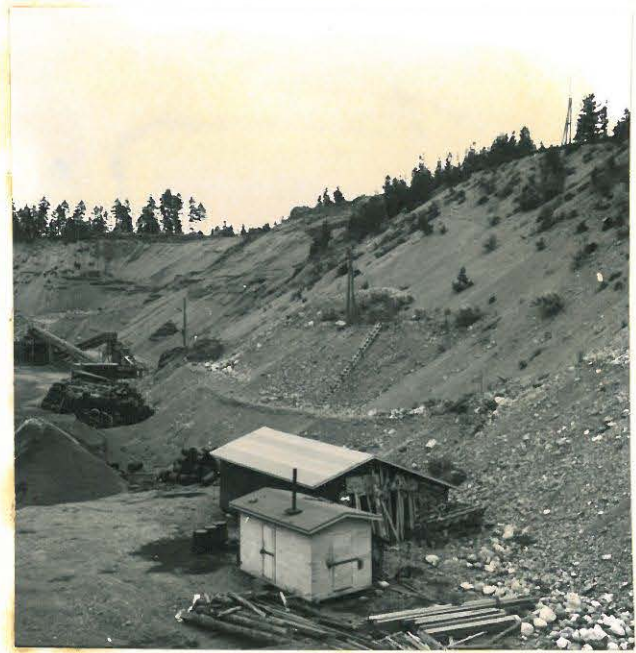

2485 K:12
VILUSENHARJU TVH:n KUOPPA
LISTA. POLTETTUA LUUTA
PENSASTUNEEN OSAN YLÄKU-
PEESSA.

TAMPERE. MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU.

2485 K:11
VILUSENHARJU JA KAUKAJSTA PU-
RO. I-STÄ SILLAN ALAPUOLEL-
TA

2485 K:13
VILUSENHARJU TVH:n KUOPPA.
REUNASSA POLTT. HAUTA. P:STA.

2485 K:14
VILUSENHARJUN KALMISTO
SORATIE, TAUST. KAIVAUSALUE
(+AUTO) SIVUPEILIN KOHDALLA.

2485 K:15a
VILUSENHARJU. KAUP. SORAKUOPPA
LÄNNESTÄ. MUIN. KALMISTO KUO-
PAN PERÄN KOHDALLA TAS. LA-
ELLA.

TAMPERE. MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU.

2485 K.15 b

VILUSENHARJU. KAUP. SORAKUOPPA
LÄNNESTÄ. MUIN. KALMISTO KUO-
PAN PERÄN KOHDALLA TAS. LA-
ELLA.

2485 K.16 a

VILUSENHARJUN. KALMISTO LÄNNES-
TÄ SORAK. SUUNNASTA. KAIV. ALUE
POHJUKAN TAUSTASANTEELLA.

2485 K.16 b
VILUSENHARJU. KALMISTO SORAK.
PÄÄSSÄ TASANTEELLA.

2-
VI
N
K

TAMPERE

MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU.

2485 k:16 a.
VILUSENHARJU. KAIVAJAT IDÄSTÄ
ETELÄRINNE NÄKYVISSÄ.

2485 k:18
VILUSENHARJU. VASEN MIES MIEKAN
LÖYTÖP. KOHDALLA, KAIVINKONE SIIR-
TYNYT VASEMMALLE.

2485 k:19
KAIVINKONE SIRPIN LÖYTÖKOHDALLA
VIELÄ.

2485 k:20
VILUSENHARJUN KALM. IDÄSTÄ
VAS. VIELÄ KUORIMATONTA LÄKEÄ OIK.
TVH. KUOPAN REUNAPENKERTÄ.

8.

TAMPERE

MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:21a
VILUSENHARJU. MONTTU SAVIKUM-
MULTA. PANOR. MIEHET KESKIPAA-
LULLA. POHJOISESTA.

2485 K:21b
VILUSENHARJU. KATSO EDELLISTÄ!

2485 K:22 b
VILUSENHARJU. PANOR. LUOTEESTA
TVH:n KUOPAN LUOTA. KAIVAJAT
HAUDALLA II JA SORAK. LÄHELLÄ

2485 K:22 a
VILUSENHARJU. KATSO EDELLISTÄ!

TAMPERE MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:23
VILUSENHARJU I:STÄ. KAIVAUS
MENNEELLÄÄN

2485 K:24
VILUSENHARJU. KAIVAUSALUEEN
ITÄREUNA JA PINTAMAAKASOJA AL-
HAALLA

2485 K:25
VILUSENHARJU. KAIV. ALUE KP:STÄ,
MIEHET KESKIPALLON LUONA. KOILLI-
SESTA VÄHEMMÄN HÖYLÄTTY HARJANNE
TAUSTALLA.

2485 K:26
VILUSENHARJU. KAIV. ALUE, KESK. (SÄÄS-
TYNYT OSA) NÄKYY KOILLISESTA.

TAMPERE MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:27
VILUSENHARJU. KIVEYS REUNALLA
ETELÄSTÄ

2485 K:28
VILUSENHARJU. HAUTA-ALUE, ED.
KOROJIA. LUOTEESTA.

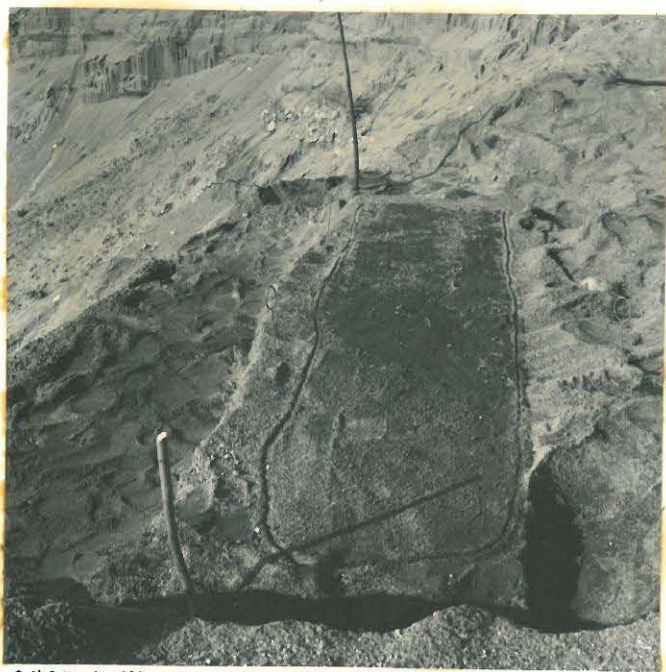
2485 K:29
VILUSENHARJUN KALMISTO KAIN. ALUE
LÄNNESTÄ. KUOPAT 1 JA 3 VERKOTETTUNA

2485 K:30
VILUSENHARJUN KALM. KUOPPA 2 KAI-
VETLAN. IDÄSTÄ. TAUST. SAVIPIT.
KUMPARE. TAIVLAANRANNALLA UUSI
KESKUSSAIRAALA.

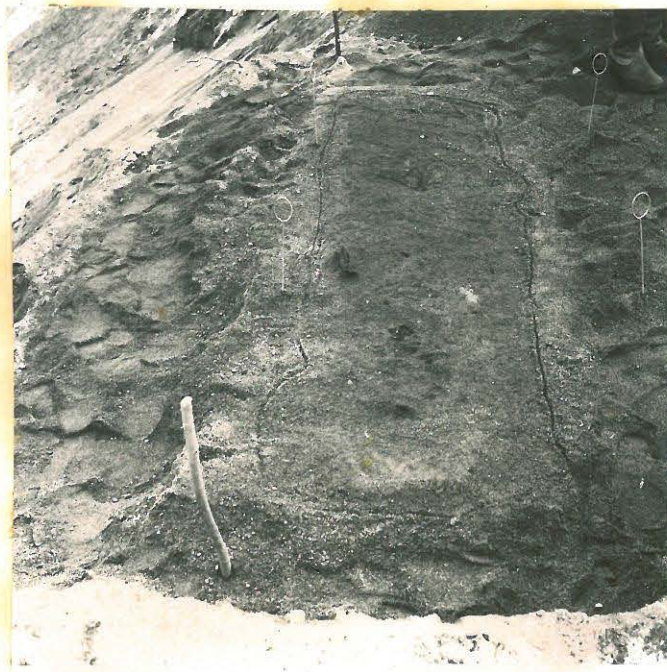
TAMPERE

MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:31

VILUSENHARJU. HAUTA VIII E:STÄ
I. KERROS

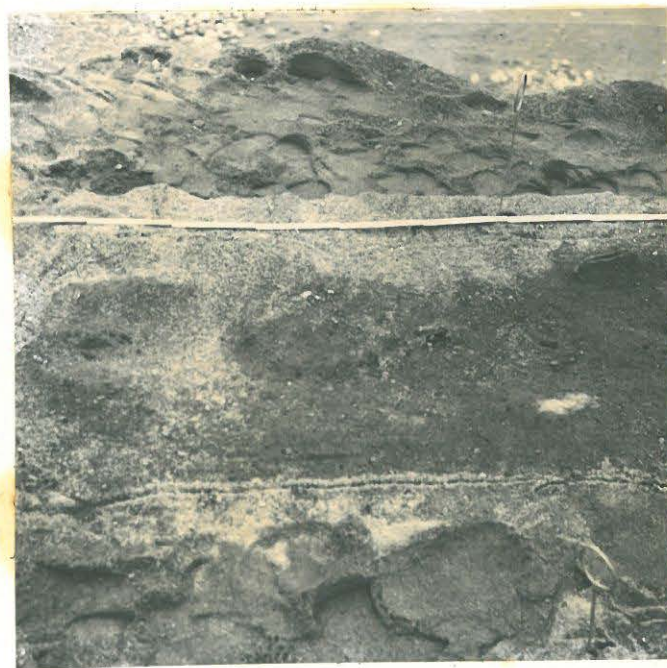
2485 K:32

VILUSENHARJU. HAUTA VIII E:STÄ
II KERROS. ARKUN PÄÄ JA ESI-
NEET NÄKYVISSÄ.

2485 K:33

VILUSENHARJU. HAUTA VIII P:STÄ
II KERR. TULUSRAUTA, TÄPPÄRÄ
ARKKUA

2485 K:34

VILUSENHARJU. HAUTA VIII YLÄO-
SA IDÄSTÄ

TAMPERE

MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:35

VILUSENHARJU. HAUTA VIII. TULUS-
RAUTA RENKLINEEN

2485 K:36

VILUSENHARJU. KAIVAJAT HVIII
KALKOSTA

2485 K:37

VILUSENHARJU. HAUTA VIII. III KZR-
ROS ESILLÄ. ITELÄSTÄ.

2485 K:38

VILUSENHARJU. HAUTA VIIa PINN-
TALOJAN (?) 4-KULM. HIILIPESÄKE

TAMPERE

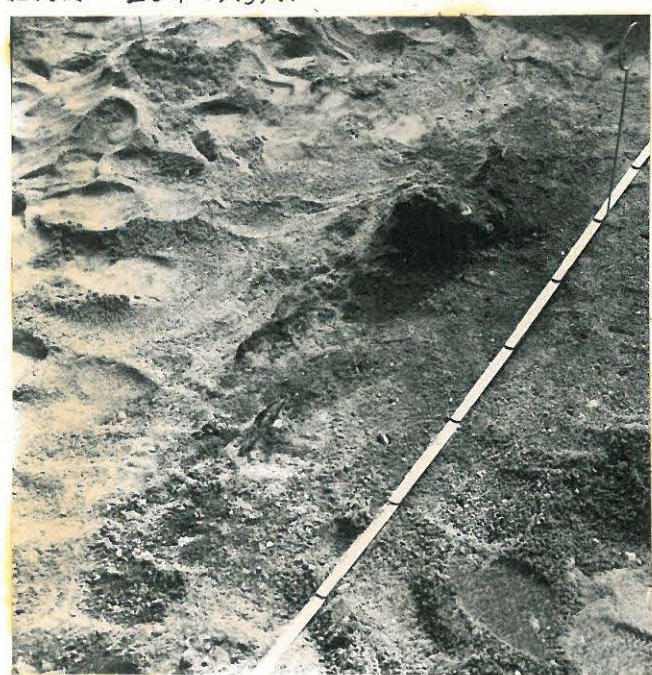
MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:39
VILUSENHARJU. HAUTA VII KAIVAUUS
ED. VAS. YO. OT. ARJANNE. I MIE-
KAN LÖYTÄJÄ.

2485 K:40
VILUSENHARJU. HAUTA VII RAN-
TIESINEET III K. IDÄSTÄ 120:24, :23

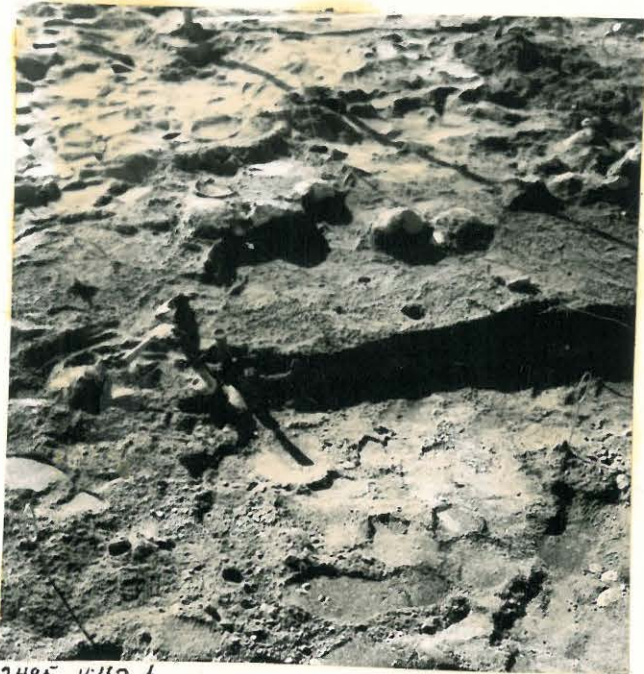

2485 K:41
VILUSENHARJU. HAUTA VII III K.
KESKELLÄ PUUKKO 24 JA KÄNNI-
KEHELOJA 25-28

2485 K:42 a
VILUSENHARJU. HAUTA XII. ASE-
KÄTKÖÄ IDÄSTÄ a

TAMPERE
 MISSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:42 b

VILUSENHARJU. HAUTA XII. ASEKÄTKÖN POHJOISESTA.

2485 K:43

VILUSENHARJU. HAUTA XII. ASERYKELMÄN POHJOISESTA. II KLIV. KERROS.

2485 K:44 a

VILUSENHARJU. H. XII a ASEKÄTKÖ

2485 K:44 b

VILUSENHARJU. H. XII a ASEKÄTKÖ.

TAMPERE. MESSUKYLÄ, VILUSEN- HARJU.

2485 k. 44c

VILUSENHARJU H XII a
ASEKÄTKÖ

2485 k. 44a

VILUSENHARJU H XII a
ASEKÄTKÖ

TAMPERE

MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:45 a
VILUSENHARJU. H XII a ASEKÄTKÖ II

2485 K:45 b
VILUSENHARJU H XII a ASEKÄTKÖ III b.

2485 K:47
VILUSENHARJU. H XII a:n ASEKÄTKÖ
JA H XII b:n PROF. VY-XX

2485 K:49
VILUSENHARJU H XIV IK. MAR-
JATTA JUHANI JA ANNIKKI SARASMO
KÄYMÄSSÄ SOLKI :101

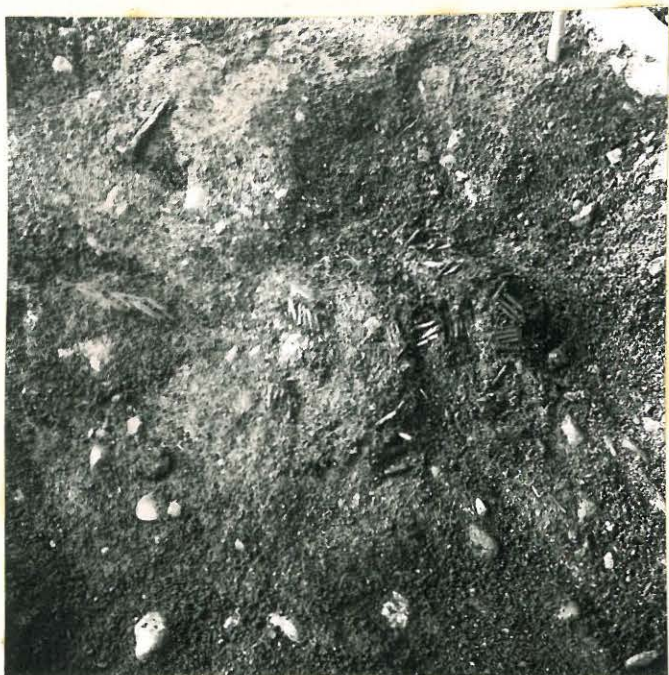
TAMPERE MISSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:50
VILUSENHARJU. KALM. ALUETTA KAAKOS-
TA H XV OIKEALLA AURANVAON LUO-
NA. TAUSTALLA KÄUHÄTRAKTORI POIS-
TAA MULTAKÄSOJÄ.

2485 K:51
VILUSENHARJUN KALMISTO H II
ENNEN KÄIV. P:STA RUOHOJA
VÄLISSÄ. SERST(?)

2485 K:51a
VILUSENHARJU HAUTA II SPIRAALEJA
DINTAMAASSA. P:STA. § 129-131

2485 K:52
VILUSENHARJU H II TIENOO L:STA
KORKEAMMAN HARJANTEEN LUONA

TAMPERE

MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:53

VILUNEN H II ENNEN KAIV.
 LUOSTIESTA(?) HÄLTA EHKÄ AJ.
 ETUALLALLA MITTANLUHAN TAKANA

2485 K:54

VILUSENHARJU. HÄLTA II ENNEN KAI-
 VLUUSTA E-STÄ KORKEAMMALTA HAR-
 JANTEEELTA.

2485 K:55

VILUSENHARJU. HÄLTA II. TIENOO
 KALLKOSTA.

2485 K:56

VILUSENHARJU. HÄLTA II LISTA
 III KERROS ITÄPÄÄSSÄ II K.

TAMPERE

MISSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:57

VILUSENHARJU. HAUTA II SPIRALLE-
JA II KERROKSESSA, SAMASTA PAI-
KASTA KUIN 25 131 148. KAAKOSTA

2485 K:58a

VILUSENHARJU. RAUTAKATTILA
LÄNNESTÄ.

2485 K:58 b

VILUSENHARJU. RAUTAKATTILA ETE-
LÄSTÄ.

2485 K:59 b

VILUSENHARJU. PINTAMULTAKASOJA.
POHJOISRINTEELLÄ. POHJOISESTA

TAMPERE

MESSUKYLÄ, VILUSENHARJU

2485 K:59a
VILUSENHARJU. PINTAMULTAKASOJA
TAUST. KAUKAJÄRVEÄ. L:STÄ

2485 K:60
VILUSENHARJU. PINTAMAAKASAT
TVH:n KUOPAN SUULTA

2485 K:61
VILUSENHARJU. PINTAMAAKASOJA
IDÄSTÄ

2485 K:63
VILUSENHARJU. KAIVAJAT TYÖN
PÄÄTTYTTYÄ.

TAMPERE. MESSUKYLÄ
 Vilusenharju - Haudat XII. XIIa
 E. Sarasmo 4-7.9.1961

Kartta 12
 Yleisk. L=5
 V-W-X: 13-14

- pinta
- /// kutt. maa
- \\ tumma maa
- |||| hokimaa
- hiiltä
- o polt. luu
- Δ keramiikkaa
- pr. spiraali
- 2463:n alanimeroita
- / arvioitu hauta

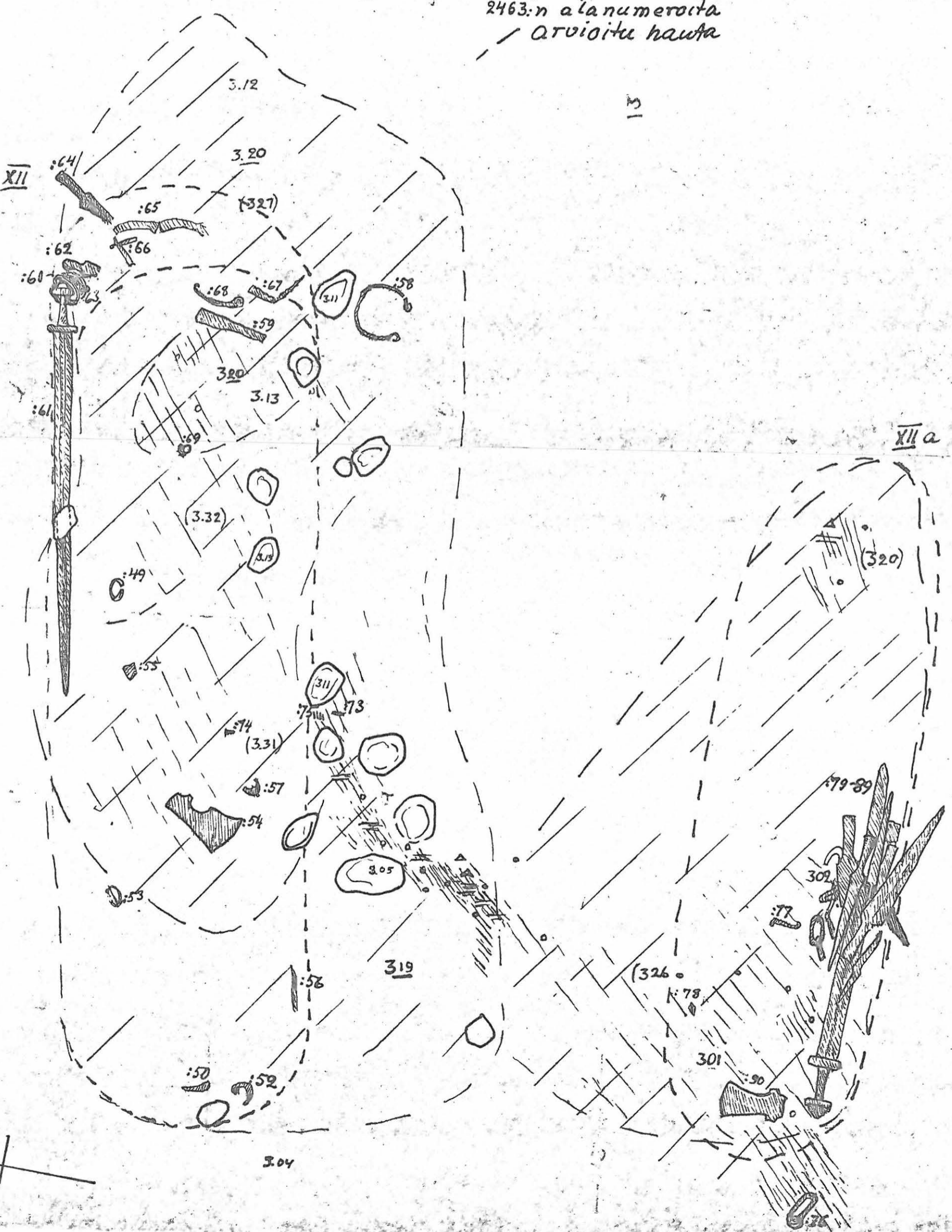
pinta	0.00
I kerros	0.00
pohja	(0.00)

3.17

70

13

X

P ←

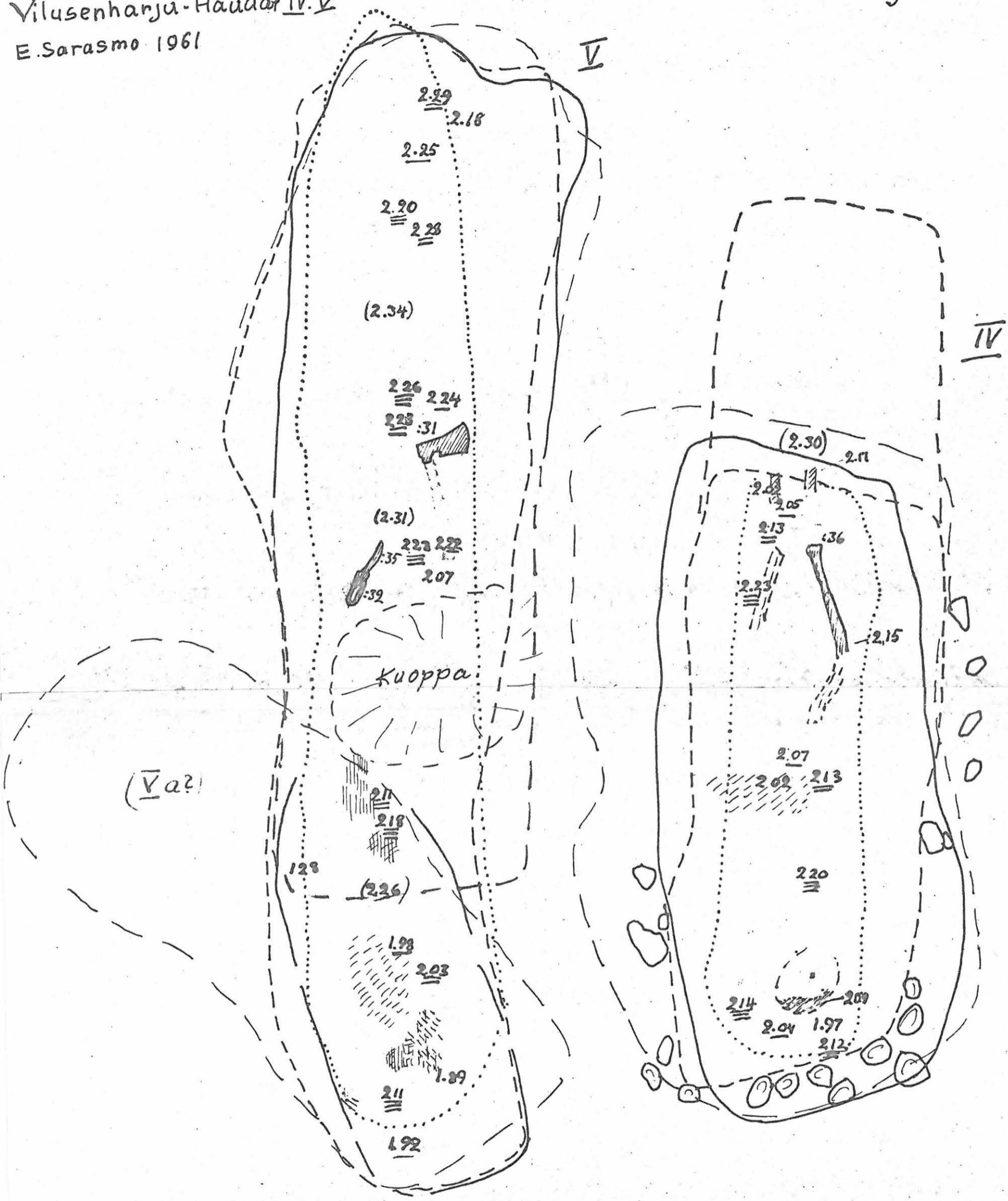
1:10

TAMPERE. MESSUKYLÄ

Vilusenharju-Haudat IV. V

E. Sarasmo 1961

Kartta 7
yleisk. L. 3
J-K: 12-13

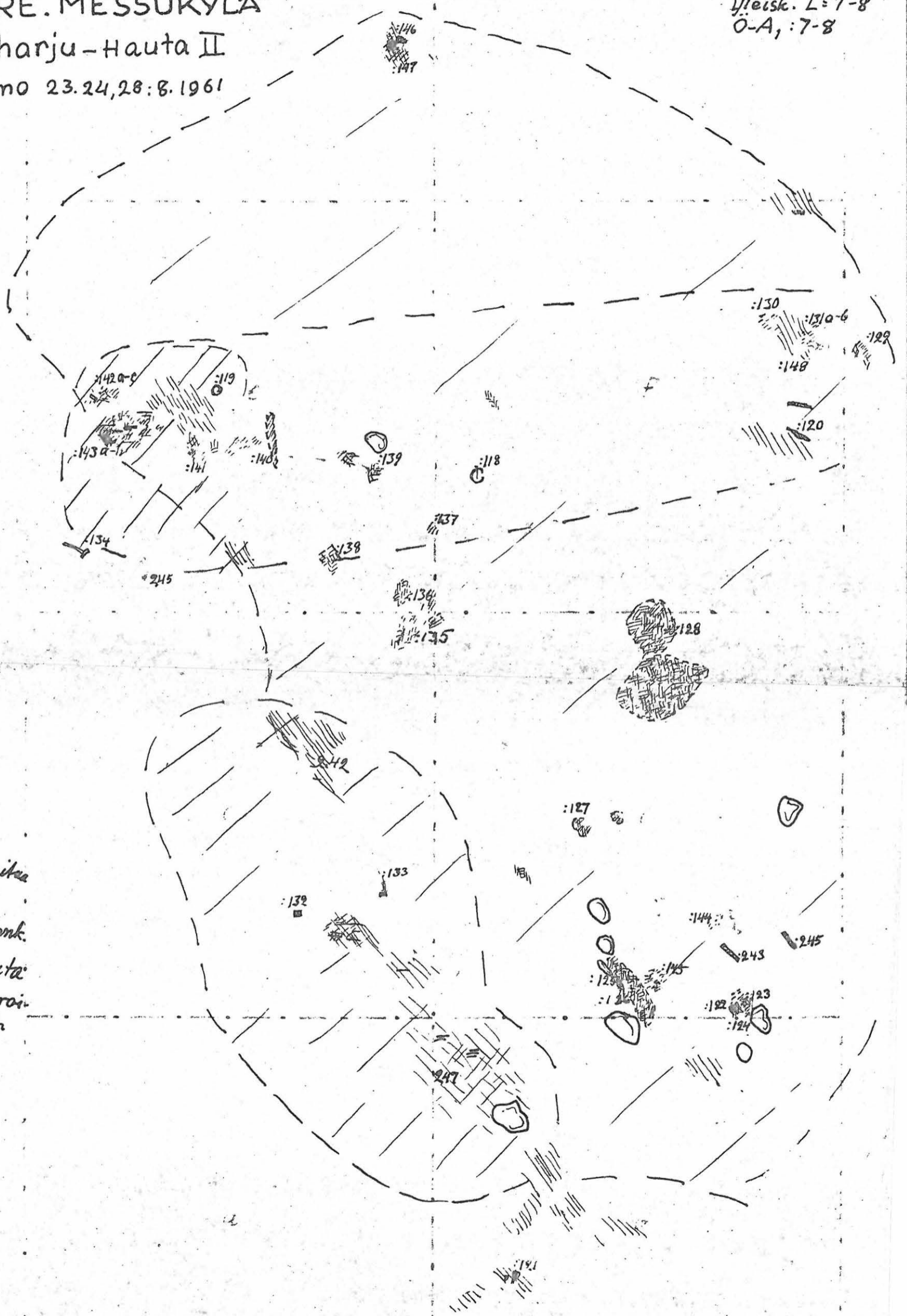

- pinta 0.00
- I kerros 0.00 tummaa maata 151
- II " 0.00 " III
- III " 0.00 " III
- pohja (0.00) "
- lahoaluuta puuta
- arveltu hauta
- 2463:n alanimeroita
- Liittyy kuv. 25.5.62

1:10

TAMPERE. MESSUKYLÄ
 Vilusenharju-Hauta II
 E. Sarasmo 23.24.28.8.1961

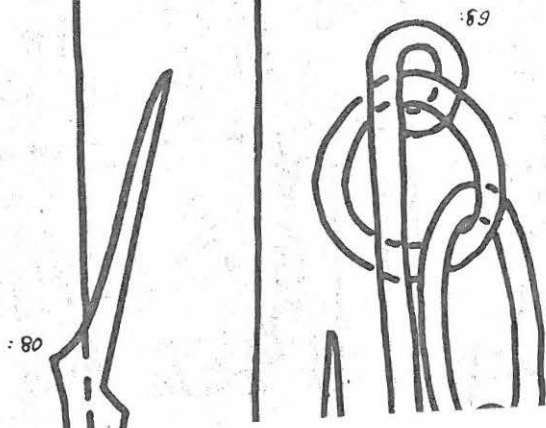
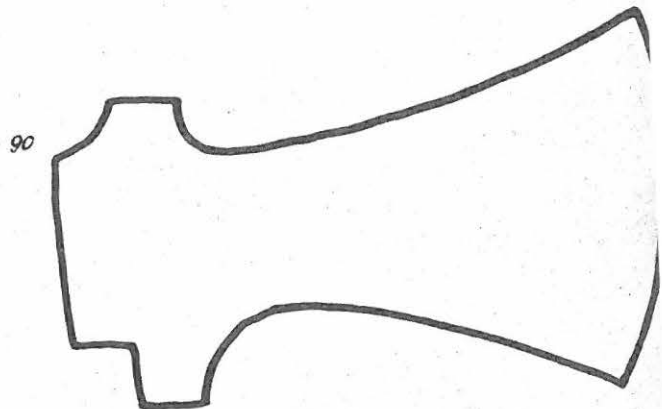
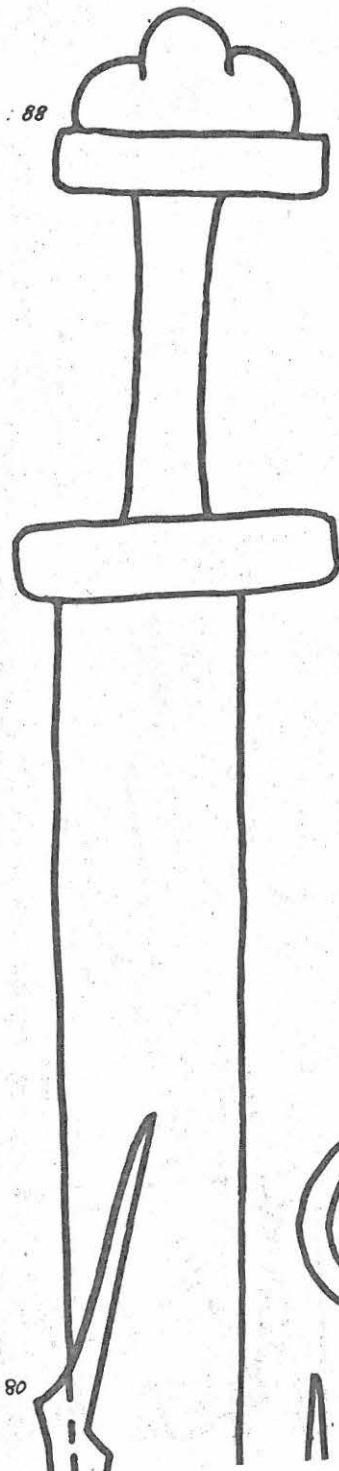
Kartta 17
 Yleisk. L:7-8
 Ö-A, :7-8

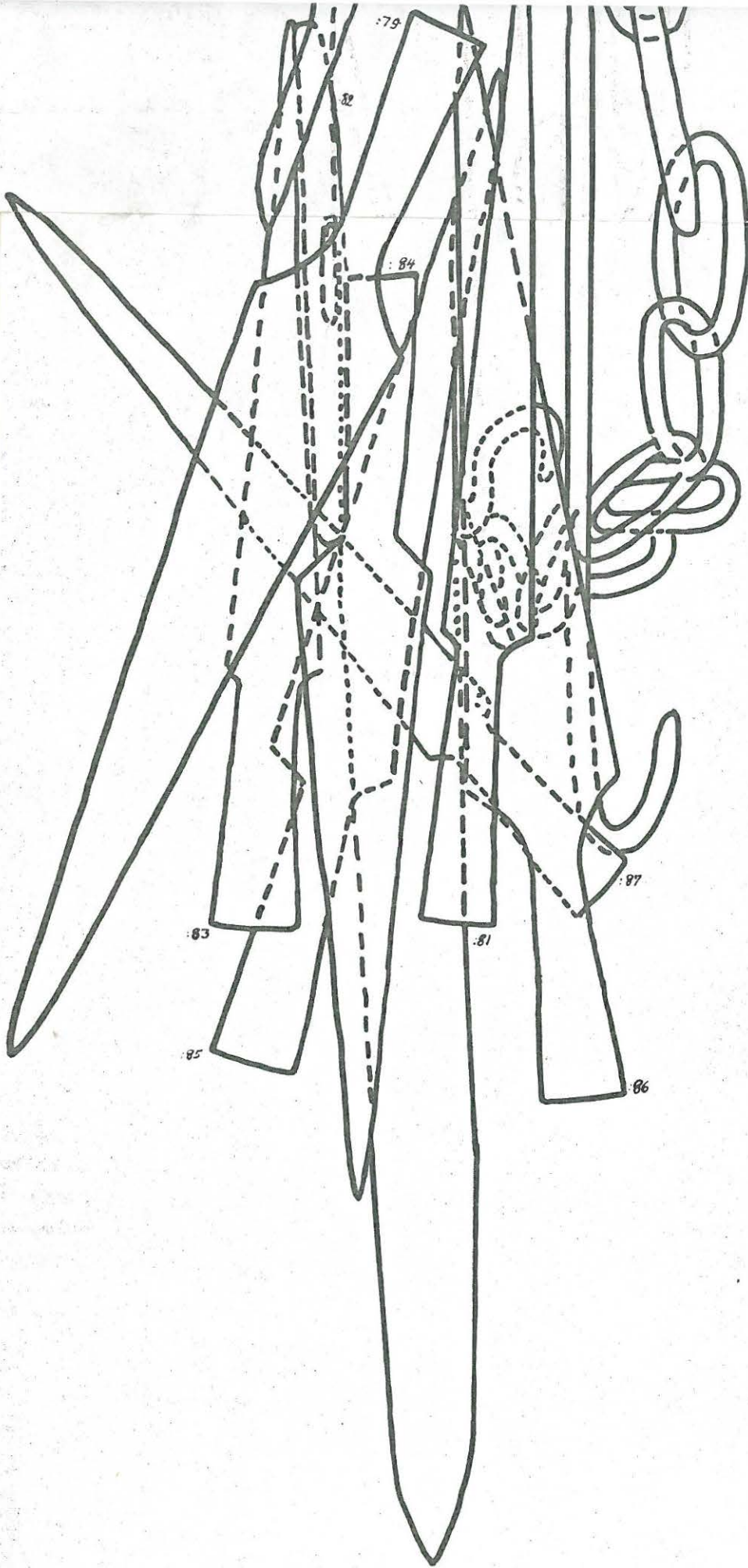

- /// kultt. maa
- \\ nokimaa
- |||| hiiliä
- ||||| tekst. tai kuitaa
- ||||| laho luu
- ||||| " puu
- ||||| pr. spir. tai renk.
- - - - - arvioitu hauta
- 2463 :n alanimeroi
- tu

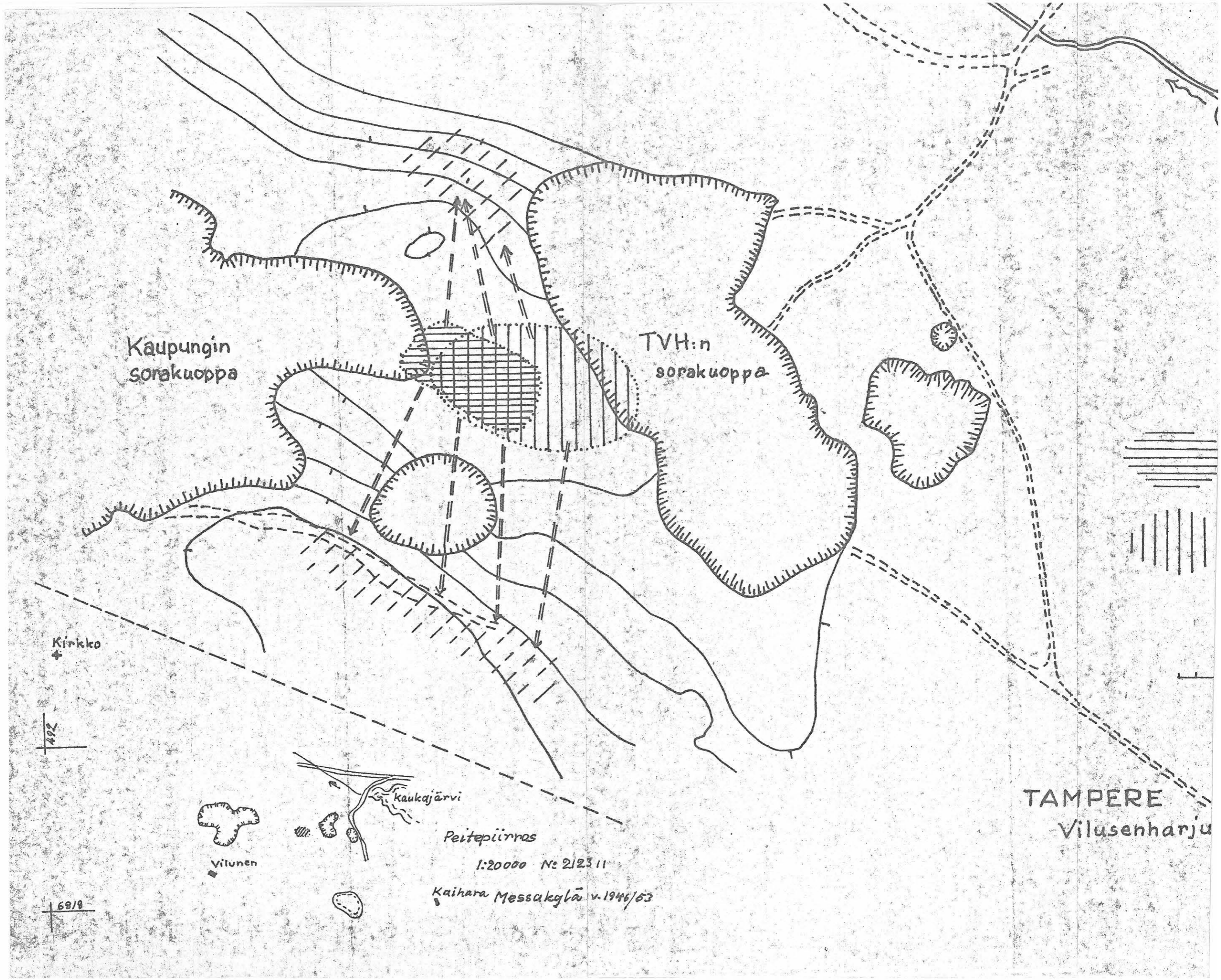
↑ P
 1:10

TAMPERE. MESSUKYLÄ
Vilusenharju-Hauta KIIa
Esineet HM 2463:79-90
E. Sarasmon läpipörros
2485K:46

Liittyy kassu lehd. 25.
25.5.62

Kaupungin
sorakuoppa

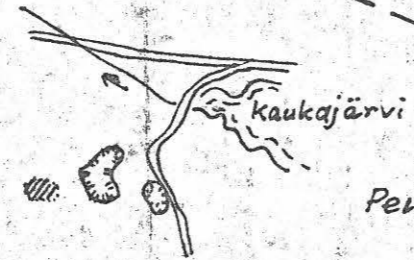
TVH:n
sorakuoppa

Kirkko
+

492

Vilunen

Peitepiirros

1:20000 No 212311

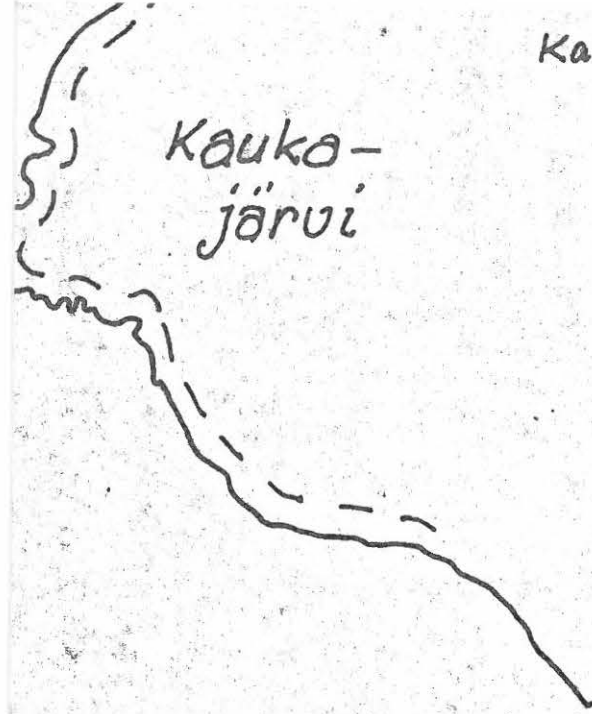
Kaihar Messakylä v. 1946/53

TAMPERE
Vilusenharju

6810

Kartta 1.

Kauka-
järvi

==
RUUMISKALMISTO

|
POLTTOHAUTAUSALUE

100 m

MESSUKYLÄ

E. Sarasmo 1961

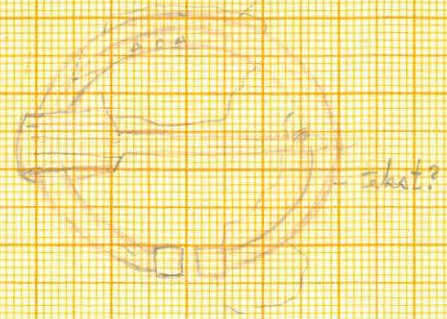

Liittyy kaiv.kert. 25.5.62.

Messukylä, Vilusenharju

H 40 ; :2 , pr. solbi (vasen)

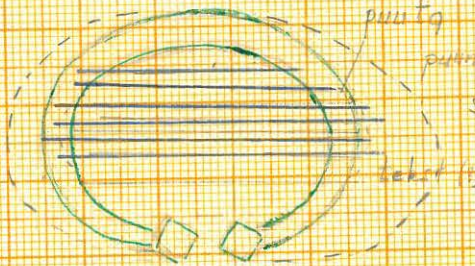
:1) luita

≡ pronssia

Messukylä, Vilusenharju

Hauta 40 ; :3 , pr solki (oikea)

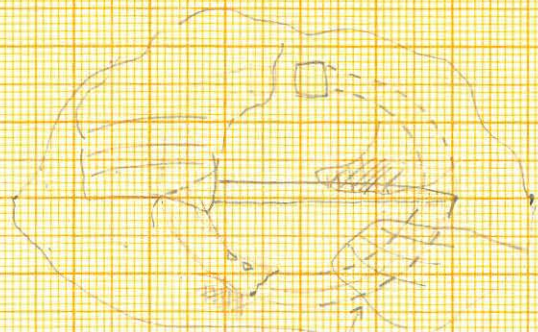

punta

puna alla rautaa

Soljen alla mustaa massaa; punta (:1) tuohite (:2)

lehti (:3)

paikittamattomia tuohite (alla lehti) tuohite ; alla tekst. (:2)

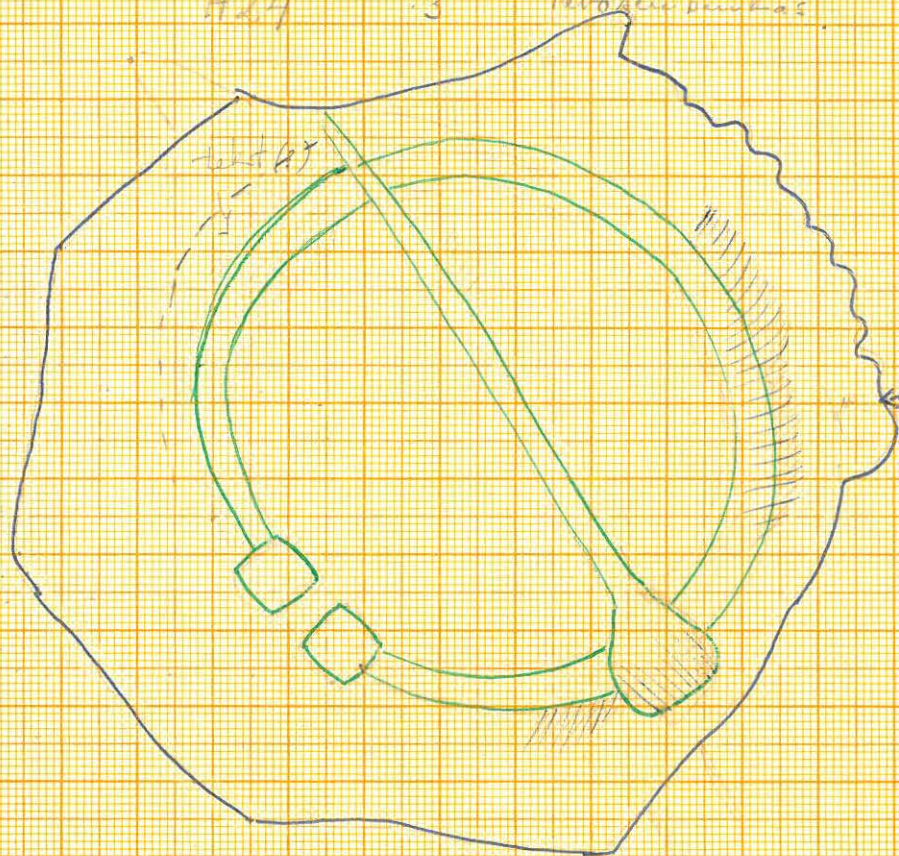
Messukylä, Vilusenharju

H 201 ; :1
105

H.24

13

Peroseu buchtas

test (2)

→
trahen alla testulinnat massaa
(mahkoo (2))

Messukylä, Vilusenharju

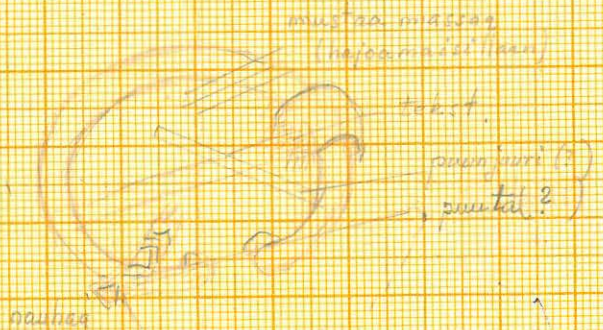
H 31

1:1

:8 hevosenkenkä solki (vasen olka
(muringpään)

17208°

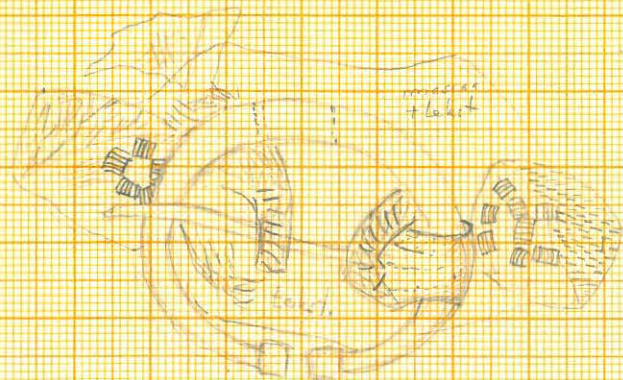
186.

Messukylä, Vilusenharju

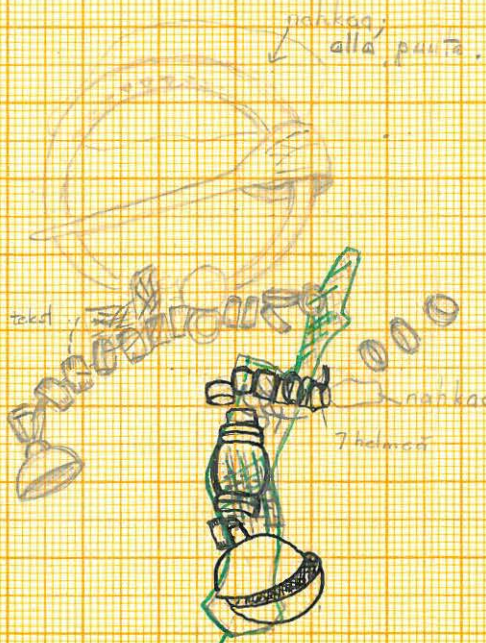
H 31

:10, hop. hevosenkenkä solki
(rimalla keskellä)

Messukylä, Vilusen barju, lil.

H 31. :9 bevosenkaisoki (oikea olka)
:18 kop. renkaita ja pr. kulturia

kulttuurin puolikas
ja 5 helmiä istomassina

Päällim. tekst. (ainikasta). Sen päällä hyvin karvaista mukkaa.

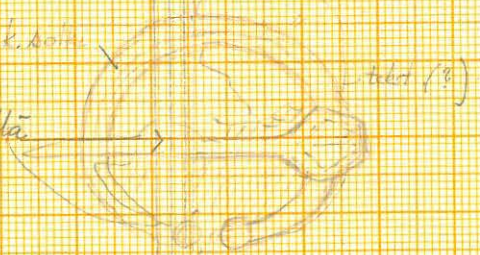
Messukylä, Vilusen barju.

H 39 :5 (nimikke; j. vas).

pr. bevosenk.koin

Puuta

soljen päällä

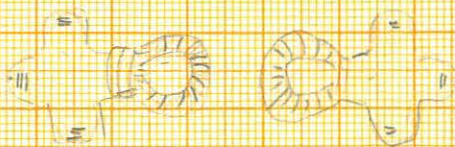
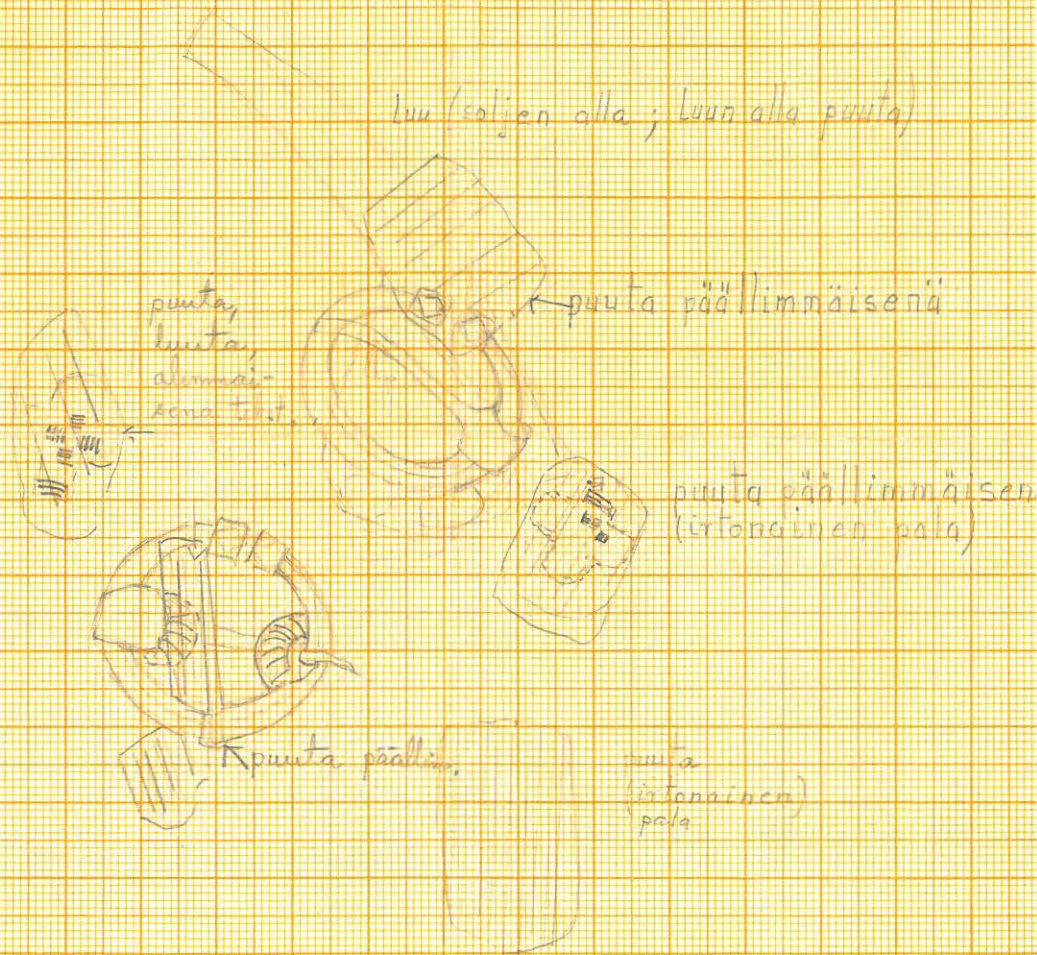
Messukylä, Vilusenharju

1:1

Hauta 39

17

17a

Messukylä, Vilusenharju

H 24, oikea 2.

soljen päältä palttiä;
sen päältä karkampaa kangasta (mitä?) ; luut alimmalla,
(siimetty rakkosivellä).

